

**КОНСТАНТИН КОНСТАНТИНОВ,
СВЕТОСЛАВ МИНКОВ
СЪРДЦЕТО ВЪ КАРТОНЕНАТА
КУТИЯ
РОМАНЪ-ГРОТЕСКА ВЪ
СЕДЕМЪ НЕВЪРОЯТНИ
ПРИКЛЮЧЕНИЯ**

chitanka.info

*... Pleure, en se moquant de soi,
Notre pauvre âme moderne.*

Fernand
Gregh

ПРИКЛЮЧЕНИЕ ПЪРВО

ВЪ КОЕТО ЧИТАТЕЛЪТЪ СЕ ЗАПОЗНАВА СЪ ГЕРОЯ НА РОМАНА И СЕ ВЪВЕЖДА ТЪРЖЕСТВЕНО ВЪ ПЕРИПЕТИИТЪ НА СЛЕДВАЩИТЪ ПРИКЛЮЧЕНИЯ. ЗА ПСЕВДОНИМИТЪ ИЗОБЩО. ПАЯКЪТЪ-ПОЕТЪ. СИЯНИЕТО НА РЕНТГЕНОВИТЪ ЛЖЧИ ВЪ ГРЪДНИЯ КОШЪ НА ГЕРОЯ. ЕДИНЪ ЗАГАДЪЧЕНЪ СЛУЧАЙ.

Кой дигна завесата така прибързано?

Стаята гледаше въ широка градина. Слънчевитъ лжчи течеха презъ разтворения прозорецъ и хвърляха игриви петна по стенитъ. Бръмчеха пчели изъ въздуха, по клонитъ на разлистенитъ дървета чуруликаха весело птички. Бѣше топла пролѣтна сутринъ.

Въ тоя ведъръ часъ, когато скрититъ въ земята сѣмена се разпукваха за животъ и около всѣко камъче тичаха пѣргави мравки, когато пѣтнитъ врати на кѣщитъ започваха да скърцатъ и улицитъ ставаха все по-многолюдни — нашиятъ герой показва носа си изподъ вишневия юрганъ, разтвори за мигъ едното си око и после пакъ го затвори. Като полежа известно време така, безъ да диша дори, той разтърси леглото си съ единъ неочакванъ ритникъ, отмѣтна юргана и се изправи на нозетъ си. Съ една дума, събуди се тѣй, както се събужда човѣкъ, който си спомня, че е трѣбвалъ да стане по-рано, защото го чака работа.

Нека последваме сега примѣра на Викторъ Хюго и да оставимъ нашия герой да се измие, да се облѣче и да закуси, а до това време да седнемъ предъ голѣмата писмена маса въ стаята му и да видимъ, какво има по нея. Ние нѣма да пипаме нищо, нѣма да ровимъ и изъ чекмеджетата, както правятъ любопитнитъ гости. Ще хвърлимъ само бѣгълъ погледъ отгоре, и въ краенъ случай можемъ да попрелистимъ съвсемъ невинно дебелия Ларусовъ речникъ — да кажемъ, на буквата Б — отдето ще научимъ нѣкои полезни подробности за Бастилията, за Буда, за морския курортъ Биарицъ, или за бащата на бертолетовата соль — Клодъ Луи Бертоле. Иначе, би било твърде неприлично, ако още въ самото начало на нашия романъ се нахвърлимъ върху единъ човѣкъ по долни дрехи и започнемъ да го описваме: той бѣше такъвъ и

такъв. Пази Боже! Та тоя човѣкъ е главно действащо лице на романа и заслужава да бѣде разгледанъ въ неговия завършенъ тоалетъ.

Най-напредъ ще се спремъ на тънката позлатена рамчица върху масата, задъ чието стъкло се усмихваше бромовия портретъ на младо момиче съ дълги очи и съ малки полуотворени уста. Такива портрети е виждалъ всѣки задъ витринитѣ на фотографскитѣ ателиета, ала такива очи имаше само едно-едничко момиче на земята и неговия образъ грѣеше сега въ слънчевата мъгла на стаята, затворенъ въ рамчица като цвѣте въ хербарна папка. До портрета на незнайното момиче, което живѣеше може би въ същата къща, а може би и на другия край на свѣта, лежеха разхвърляни книги: стихотворни сбирки, романи, речници, и най-сетне — нѣкакъв наржчникъ върху словесното изкуство. По-нататкъ, до разтворената кутия съ цигари, стоеше озъбено гипсово черепче, въ което имаше кжсче гума, нѣколко карфици и една унищожена пощенска марка. Ето и мастилницата — тежка, стъклена, съ две кълбовидни чашки. Въ едната чашка искрѣше съ зеленъ металически блѣсъкъ виолетово мастило, другата бѣше празна и на дъното ѝ се търкаляше една изсъхнала муха, която бѣ умрѣла навѣрно презъ миналото лѣто, тъй като сезонътъ на мухитѣ не бѣше още настѣпилъ. Подъ самата мастилница, точно въ срѣдата на масата, стоеха грижливо нарѣзани и наредени една върху друга тѣсни хартийки, на най-горната отъ които бѣха написани съ равенъ и хубавъ почеркъ думитѣ:

ЗЛАТНАТА СТРЕЛА

ПОЕМА ОТЪ ВАЛЕРИАНЪ ПЛАМЕНОВЪ

Валерианъ Пламеновъ. Заради това име заслужаваше човѣкъ да се бори ожесточено срещу хотентотскитѣ звукосъчетания на думи, като Иванъ Драгановъ, Стоянъ Тодоровъ, или Христо Георгиевъ — имена, които се срещатъ надъ входа на всѣка общарница, плискани равнодушно отъ дъжда като стари рѣждявали кутии отъ консерви. Валерианъ Пламеновъ — какъв свѣтълъ символъ на духовенъ

аристократизъмъ, каква неизмѣрима бездна отъ никога неповторима индивидуалностъ! Благословенъ да бѣде во вѣки кръстникътъ, който потапя въ светия купелъ детето съ такова име! Ако нашитѣ родители нѣкога бѣха по-умни, ние нѣмаше да тичаме днесъ отъ кжща на кжща по разни именни дни и да стискаме ржцетѣ на тия нещастни люде, които се усмихватъ гузно, съ изпънати вратове надъ колосанитѣ си яки, и ни даватъ по едно шоколадено бонбонче, безъ да подозиратъ горчивата истина, че тѣ сж безлични подобия на хилядитѣ свои съименици, досадни аптекарски шишета, наредени едно до друго върху нѣкаква безкрайна лавица. Кажете, можете ли да си представите единъ бележитъ човѣкъ съ име Гунчо, или съ презиме Вариклечковъ? Дори да има нѣщо изключително у такъвъ човѣкъ, неговото име ще го погуби, ще го хапе непрекъснато като конска муха, ще го затжпява день следъ день, докато най-сетне го обезличи съвсемъ и го превърне въ най-обикновенъ и посрѣдственъ човѣчецъ, който си отваря магазинъ съ желѣзария, или пѣкъ почва да се явява като платенъ свидетелъ при нотариуситѣ, да се кълне за петъ лева и да лъже за една цигара. Да, страшна напасть е грозното и нищо не говорещо име. Наистина, малко неделикатно е отъ наша страна, че излизаме извънъ рамкитѣ на общоприетото благоприличие, защото и твоето име, читателю, може да не е, както се казва, за предъ хора. Ала нали ние тъкмо за това пишемъ романъ, за да ти бждемъ полезни поне съ единъ малкъ съветъ? Ако ти, любезни читателю, си недоволенъ отъ твоето натрапено име, откажи се веднага отъ него чрезъ държавния вестникъ и го замѣни съ нѣкой блестящъ псевдонимъ, който ще ти отключи вратата на щастието и ще те поведе победоносно презъ живота.

Че ние говоримъ самата истина — въ това не може да има никакво съмнение. Готови сме дори да приведемъ и доказателства, ако туй е необходимо. Ето, тоя човѣкъ, напримѣръ, който се казва сега Валерианъ Пламеновъ, бѣше роденъ подъ фаталния азбученъ зодиакъ на името Зафиръ Сжбевъ. Съгласно църковния ритуалъ, неговиятъ кръстникъ се отрече три пжти наредъ отъ дявола, ала туй не го възпрѣ да извърши най-пѣкленото дѣло въ живота си като прикачи на новороденото отдавна забравеното име на нѣкакъвъ дѣдо Зафиръ, живѣлъ и умрѣлъ въ тъмнитѣ кърджалийски времена. И тѣй, малкиятъ Зафирчо крещѣше отъ сутринъ до вечеръ, размахваше въ розовата си ржчичка една шарена дрънкалка и негодуваше отчаяно срещу

своеволието на родителитѣ си. Ала лека-полека настѣпи успокоението, и като всѣка божя тварь плачливото пеленаче се примири съ сѣдбата си. Ококори мѣничкитѣ си сини очи, усмихна се презрително на свѣта и започна да расте безъ помощта на разнитѣ сладникави сиропи за усиляване. До петгодишната си възраст, то даваше голѣми надежди на своя баща, който мечтаеше да го направи зѣболѣкарь, ала когато трѣгна на училище всичко се измѣни съвсемъ неочаквано. Тайнствената властъ на името Зафирь пусна първото си злокобно коренче въ душата на детето, и то стана буйно, непослушно, жестоко, започна да вързва тенекени кутии по опашкитѣ на махленскитѣ кучета и да се връща презъ день въ кѣщи съ пукната глава. Неговото детинство и юношество бѣха една безкрайна верига отъ най-опасни приключения. Сетне, следъ постѣпването въ университета, доброто начало възтѣржествува отново и момѣкътъ се отказа завинаги отъ своето опасно име, нарече се Валерианъ Пламеновъ и — стана поетъ. И то не посрѣдственъ драскачъ на стихове, а уменъ и даровитъ поетъ, за когото критицитѣ говорѣха лошо само веднажъ въ седмицата.

Но кой е човѣкътъ, надаренъ отъ собствената си фантазия съ това божествено име? Ш-ш-ш-тъ, ето го. Той разтваря вратата на стаята и влиза вътре. Облѣченъ е въ елегантенъ спортенъ костюмъ и подъ бѣлата му яка лѣщи копринена вратовръзка. Надъ високото му чело се спускатъ меки кестеняви кѣдри, лицето му е бледно и тукъ-тамъ насѣчено съ леки брѣчки, синитѣ му очи гледатъ унесено.

Ние намираме за благоразумно да станемъ невидими и да освободимъ стола задъ писмената маса, кѣдето младиятъ човѣкъ сѣда, въздѣхва дълбоко и се заглежда въ нѣкакво малко гвоздейче на отсрещната стена.

Оттукъ нататѣкъ, драги читателю, ние се сбогуваме съ тебъ, оставяме те да следишъ безъ наша намѣса перипетиитѣ на героя, и по тоя начинъ слагаме началото на динамичното развитие въ настоящия романъ.

* * *

Валерианъ Пламеновъ скочи отъ стола си. Нервиранъ. Съ зачервено лице. Какво ставаше съ него? Другъ пѣтъ думитѣ сами

изкачаха изподъ перото му, тълпѣха се по хартията и се нанизваха въ стройни и звучни стихове. А сега? Царството на римитѣ стоеше заключено предъ нещастния поетъ и въ главата му не проблесваше нито единъ поетиченъ образъ.

Младиятъ човѣкъ сѣдна отново предъ масата и написа за стотенъ пжтъ замисленото отпреди два месеца заглавие на поемата си. Ала въпрѣки туй, моторътъ на вдъхновението не можеше да се запали. Наистина, отъ време на време свѣтваше по нѣкоя мѣничка искрица, но тя напомняше по-скоро нѣкаква фосфорна бѣлха, която уципваше мозъка, за да го раздразни, а не, за да разпали въ него творческия пламъкъ.

Върху тънка сребърна нишка се спуствна отъ тавана единъ голѣмъ паякъ — черенъ, съ кждрави крака — завъртѣ се надъ масата и надникна къмъ издрасканитѣ съ мастило хартийки. Той наблюдаваше отдавна вече родилнитѣ мжки на нашия поетъ, докато най-сетне изгуби търпение и реши да слѣзе отъ своитѣ висини, за да види по-отблизо, какъ върви поемата. Като се убеди въ творческото безсилие на поета, милосърдниятъ паякъ, който самъ бѣше поетъ и отъ сутринъ до вечеръ ковѣше рими по тавана, увисна на края на сребърната нишка и се залюля въ въздуха. После скочи върху шията на младия човѣкъ, покатери се на ухото му и започна да шѣпне: „Хайде, приятелю! Луната — земята, пролѣтътъ — пѣсенътъ, съзвучие — ручеятъ!“

Валерианъ Пламеновъ протѣгна ржка и улови досадния си вдъхновителъ. Разтвори дланъ и черното насѣкомо тупна върху масата. То протестираше, обърнато по гърбъ, като въртѣше кривитѣ си крачка и сипѣше по адресъ на своя неблагодаренъ събратъ най-гнуснитѣ рими. А поетътъ го наблюдаваше съвсемъ равнодушно, и това, именно, бѣше невѣроятнo. Валерианъ Пламеновъ не можеше да понася насѣкомитѣ, особено паяцитѣ, къмъ които хранѣше смъртенъ страхъ и ужасъ.

Наистина, какво ставаше съ тоя човѣкъ? На какво се дължеше тая промѣна у него, настѣпила неочаквано следъ една спокойно прекарана и богата съ сѣнища пролѣтна нощъ? Нѣкаква страшна тежестъ натискаше гърдитѣ му и запираше дѣхътъ му.

Той изгаси новата цигара, която бѣше запалилъ, стана, приближи се до голѣмото огледало на стената и се погледна въ ясното му стъкло. Господи, какви бѣха тия тъмни кржгове подъ очитѣ му и това

измжчено, почти безкръвно лице? Той се гледаше и не можеше да се познае. Въ неговия образъ имаше нѣщо чуждо, не негово — едно странно преображение, извършено сякашъ отъ самия дяволъ.

— Дали не се е спукалъ пакъ нѣкой отъ дробоветѣ ми? — помисли си поетътъ, вцепененъ отъ внезапно възкръсналия споменъ за своя тримесеченъ животъ въ болницата преди нѣколко години, когато лѣвия му дробъ се бѣше пукналъ като автомобилна гума. И въ сѣщия мигъ предъ очитѣ му се занизаха тѣжнитѣ картини на едно страхотно минало. Бѣлата стая съ желѣзнитѣ легла. Сестритѣ. Лѣкарьтъ съ каучуковата слушалка. Шишето съ спасителния етикетъ: „По три супени лъжици дневно“ върху ноцната масичка. Саксията съ аленото цвѣте на прозореца...

Валерианъ Пламеновъ разтвори съвсемъ тихо вратата на стаята си, измъкна се безшумно въ коридора, взе шапката си отъ закачалката и излѣзе на улицата.

Вървѣше бавно и едва поемаше дѣхъ. Както нѣкога, когато бѣше боленъ. Около него фучеха автомобили, тичаха малки крещящи вестникопродавчета, по слънчевитѣ тротоари се търкаляха първитѣ пролѣтни колички съ румени бебета, чиито бистри очи пиеха очудено далечния лазуръ на небето. Влажната земя димѣше като запалена, хората крачаха бодри и усмихнати, отнѣкъде долитаха веселитѣ звуци на латерна.

Младиятъ поетъ застана предъ красива двуетажна къща съ широка градина, надникна презъ желѣзната ограда, поколеба се за мигъ и влѣзе вътре.

Въ къщата имаше една стая, пълна съ хора. Едни седѣха по столоветѣ и канапетата, други гледаха презъ прозорцитѣ, унесени, забравени сякашъ въ нѣкаква мисълъ, която отдавна се бѣ изплъзнала изъ съзнанието имъ и бѣ престанала да бѣде вече тѣхна. Всички мълчеха. Само отъ време на време се чуваше по нѣкоя въздишка отъ досада.

Презъ нѣколко минути вратата въ дъното на стаята се отваряше и на прага се показваше единъ великанъ въ бѣла престилка, съ мургаво лице и съ цигара въ устата. И единъ по единъ, хората, които чакаха по столоветѣ, по канапетата и предъ прозорцитѣ, прекрочваха тая врата и изчезваха задъ нея ведно съ великана.

Когато Валерианъ Пламеновъ се изгуби също задъ тайнствената врата и попадна изведнажъ въ нѣкаква електрическа юзина съ хиляди ключове по стенитѣ, нозетѣ му се подкосиха и кръвта му се смръзна въ жилитѣ.

— Нѣкога страдахъ отъ скжсване на бѣлодробната ципа, — промълви той. — Сега усѣщамъ...

— Съблѣчете се! — отсѣче великанътъ, като палѣше нова цигара и очевидно не обръщаше никакво внимание на думитѣ на госта си.

Младиятъ човѣкъ изпълни мигомъ заповѣдта и се съблѣче до поясъ.

Стаята потъна въ мракъ, нѣщо запръщѣ въ тишината, и въ единия жгълъ изплува нѣкакво синкаво сияние — като духъ, който се мжчи да се материализира.

— Елате насамъ! — извика въ тъмното медиумътъ.

Валерианъ Пламеновъ пристъпи пипнешкомъ къмъ блещукащата цигара, изкачи се върху малъкъ дървенъ подиумъ, и здравитѣ ржце на великана го опрѣха о нѣкаква студена стена. После върху гърдитѣ му се спусна една черна плоча — сжщата, която пръщѣше и излжчваше синкавото сияние.

— Дишайте! Така. Не дишайте! Така. Дишайте дълбоко! Така. Обърнете се съ гърбъ! Дишайте пакъ! Така. Нѣмате нищо въ дробоветѣ си! — провъзгласи тържествено човѣкътъ въ бѣлата престилка, и нашиятъ поетъ въздъхна дълбоко, ала тоя пжтъ само за себе си, съ радостъ и облекчение.

— Чакайте! Чакайте! — извика внезапно великанътъ, като стисна здраво госта си за раменетѣ и го намѣсти отново предъ черната плоча. — Защо не виждамъ никакво сърдце у васъ? Да, фактъ. Задъ гръдната костъ, между третото и петото междуреброе, сърдцето не прави никакви екскурзии... Интересно...

— Какво казахте? — попита разтреперанъ Валерианъ Пламеновъ.

— *Situs inversus... situs inversus*, — продължаваше да бѣбри на себе си великанътъ. — Не, никакъвъ *situs inversus*... Тукъ нѣмаме размѣстване на вжтрешнитѣ органи, а чисто и просто липсва сърдцето... Невѣроятнo феноменално явление...

* * *

Валерианъ Пламеновъ се дотътри съ мъжа въ къщи.

Нима сърдцето му бѣ наистина изчезнало?

Той глътна едно отъ хапчетата, които му предписа лѣкаря, отпусна се на кревата си и се вгледа въ тавана съ изцѣклени очи.

Така, умората отъ необикновенитѣ преживѣлици на тоя чуденъ пролѣтенъ день го унесе въ сънъ.

ПРИКЛЮЧЕНИЕ ВТОРО

ВЪ КОЕТО УЧАСТВУВАТЪ ЕДНО ЗАКЛАНО ПРАСЕ, ЕДИНЪ КАВАЛЕРИЙСКИ ОФИЦЕРЪ, ЕДНА ДИПЛОМА, ЕДНА РУМБА И ЕДНИ ЗЕЛЕНИ ОЧИ. ЛУНАТА, СЛАВЕИТЪ, ЛЮЛЯКЪТЪ И ДРУГИ ПРОЛЪТНИ РЕКВИЗИТИ ВЪ ЗАГОВОРЪ СРЕЩУ ГЕРОЯ.

Най-често, когато нѣкое фатално събитие разкъса спокойната броеница на човѣшкитѣ дни, всичко изведнажъ и непоправимо се обърква: зърната се изнизватъ, разпиляватъ и размѣсватъ, и човѣкъ застава безпомощенъ срѣдъ тѣхъ, неспособенъ да въдвори наново редъ въ тоя хаосъ, връхлѣтѣлъ внезапно отгоре му. Така би било и сега въ историята, която ни занимава, ако тя бѣше история като всички други. Но, ако тя бѣше история като всички други — какъвъ интересъ би представляла, и каква нужда би имало да се разказва?... Работата е тамъ, че необикновеността на случая, който вече узнахме отъ началото на романа, се заключава не само въ голия фактъ на събитието, но и въ всички разнообразни последици отъ него, въ които логиката, обикновенитѣ предвиждания и допустимитѣ възможности изведнажъ отстъпватъ предъ страннитѣ прищѣвки на една потайна, насмѣшлива и всемогща воля.

Така, понѣкога сждбата отпуска невидимата нишка, съ която ни държи, за да даде малка почивка на вѣчния плѣнникъ. Той се почувствува за мигъ свободенъ, забравя предупрежденията и заплахата, която виси надъ него, радва се като дете, танцува и пѣе, докато едно ново дръпване стѣгне още по-силно примката около шията му.

Прочее, затова, навѣрно, когато нашиятъ герой отново излѣзе отъ кѣщи, странното произшествие отъ заранята бѣ съвсемъ изчезнало отъ паметта му, сякашъ нѣкой го бѣ заличилъ съ гѣба. Сънътъ и хапчетата бѣха извършили своята цѣлебна работа. Той усѣщаше нѣкаква особено приятна, въздушна лекота, като че бѣше цвѣтно балонче, което се носи безъ цель изъ златистия въздухъ. Минавайки изъ двора, той направи две-три движения по Мюлера, помириса пѣтъомъ напѣпилитѣ цвѣта и затананика пѣсничката на М-сье Трике отъ Онѣгинъ: „Вы ро-за... вы

ро-за...“ После запали цигара и тръгна съ широка крачка къмъ улицитѣ на центра.

Майскиятъ день догаряше въ разточително великолеписе. Наблизо поливаха градина и водния прахъ проектираше въ небето малка нѣжна джга. Лѣхаше на люлякъ и на мокра прѣстъ. Отъ единъ разтворенъ прозорецъ се премятаха разглобени тактове на рамона. Далечъ, прозорцитѣ на Агрономическия факултетъ пламтѣха като кристаленъ дворецъ.

Младиятъ човѣкъ дишаше дълбоко привечерната хладина и мислѣше: каква чудесна рамка за една дълбока и сгжстена поема! Какъвъ хармониченъ миръ, потопилъ цѣлата вселенна, въ който невидимитѣ струи на вдѣхновението се сплитатъ около всѣко човѣшко сърдце!... Защо само неговото сърдце остава безответно — като че го нѣма?

И въ сѣщия мигъ, рѣзлива болка прониза съзнанието му. Ржката му напипа въ джоба хапчетата на лѣкаря... Нима — наистина?...

Силенъ трѣсъкъ и ревъ на автомобилна сирена го стреснаха и той едва можа да отскочи предъ грамаденъ камионъ, който отмина въ облаци прахъ.

Момъкътъ се качи на тротоара и продължи пѣтя си. Неочаквано, познатъ гласъ му се обади:

— Ха, история, де — поетѣтъ подъ колелетата на камиона... Премазанъ отъ жестокия камионъ на живота. Върви после съчинявай некролози и надгробни слова...

Бѣше Бояровъ, белетристѣтъ, който прекосваше улицата, запжтенъ къмъ редакцията на единъ литературенъ седмичникъ.

Пламеновъ се спрѣ, усмихна се смутено, и тръгна несъзнателно съ него. Презъ цѣлия този день той не бѣ размѣнилъ дума, освенъ съ доктора, и сега му се искаше да поговори съ нѣкого.

Бояровъ мѣтна тренчката си на рамо, пусна кълбо димъ, после изгледа една девойка, която минаваше, и отново разсѣяно запита:

— Та продумай де, мирова скръбъ! Какво има?... Любовни трагедии?... Или стихове скандирашъ изъ улицата?...

Поетѣтъ преглътна и отвърна тихо:

— Знаешъ, Марине, нѣщо става съ мене... Не мога да разбера какво... Останалъ съмъ сякашъ безъ сърдце...

— Де, де, де, — присви насмѣшливо очи белетристътъ, — остарѣ вече тоя символизъмъ, любезний. Закжснѣлъ си съ четвъртъ вѣкъ... Не можешъ слиса никого съ това. Днесъ — а ти ужъ си отъ младитѣ — нѣщо ново, реалистично, динамично, да...

— Ахъ, остави, моля ти се — отвърна Пламеновъ — не става дума за литература... Никакъвъ символизъмъ — говоря ти съвсемъ човѣшки...

Бояровъ очудено го изгледа.

— Е, та?... Тогава пъкъ — толкозъ по-добре!... Защо ти е сърдце въ тия години?...

Пламеновъ изведнажъ спрѣ и махна съ ржка:

— Хайде, довиждане! — и тръгна отново самъ. Защо ли му заговори?... Нима тая суха реалистична душа можеше да го проумѣе?

Белетристътъ се обърна, кимна съ недоумение подире му, понечи да каже нѣщо и сви рамене:

— Нека си върви!... Кога ли съ тия занесени хора можешъ да се разберешъ? Все едни и сѣщи пози, декламации и иносказания... Пфю!

И двамата колеги понесоха, всѣки изъ своя пжтъ, гримасата на една горчива, полупрезрителна усмивка.

Въ тоя привечеренъ часъ улицитѣ добиваха единъ другъ образъ. Синкавата далечина поглѣщаше свѣтлитѣ фигури на минувачитѣ, женитѣ изглеждаха непознати и по-хубави, небето — далечно и нѣжно, като огроменъ опаловъ куполъ. Старитѣ кестени по тротоаритѣ приготвяха вече своитѣ бледожълти свѣщици, и единъ неуловимъ ароматъ падаше заедно съ дрезгавината.

Валерианъ Пламеновъ вървѣше бавно, съ чувството на човѣкъ току-що пробуденъ отъ тежъкъ сънъ. Внезапниятъ смутъ отпреди малко отново неуспѣтно се успокояваше. Той оглеждаше всичко наоколо си, сякашъ никога до сега не бѣ го виждалъ. За пръвъ пжтъ той имаше ясно усѣщане на своето физическо сѣществуване, на своитѣ млади и здрави мускули, нѣкаква несъзнавана до днесъ, но бликаща наслада въ всѣка частица на собственото си тѣло. Цѣлиятъ този дълъгъ и мжчителенъ день — вълненията, досадата, тревогитѣ — всичко се топѣше сега въ едно, повече съзнание, отколкото чувство, на първично и пълно доволство. Свѣтътъ се бѣ преобразилъ магически и мигновено, и въ тоя новъ свѣтъ поетътъ Валерианъ Пламеновъ шестуваше съ спокойна и самоувѣрена стѣпка.

Две момичета минаха край него. Погледитѣ имѣ закачливо пробѣгнаха по неговата тънка и малко устремена напредѣ фигура. Той се позапрѣ, и за първи пътѣ прочитѣ му спрѣха дързко по бюстоветѣ и бедрата на минаващитѣ жени. Лекѣ и пѣргавѣ, той продължи пътѣ си.

На близкия жгѣлъ, предѣ вратата на месарницата си, единѣ месарѣ колѣше мѣничко прасенце. Слугинчето, което чакаше, бѣ извърнало ужасено лице... Животното отчаяно квичеше въ ржцетѣ на човѣка съ кървавата престилка, а ножътѣ стѣржеше обраслата съ нѣжни космици шия. Поетътѣ спрѣ отсреща, прикованѣ внезапно отѣ зрелището. Никога до днесѣ той не си бѣ позволявалѣ да гледа нѣщо подобно. Кръвта извикваше винаги въ цѣлото му същество непреодолима мжка, отвращение и ужасѣ — и той потрѣпваше дори, когато убиваше нѣкоя дървеница. А напоследѣкъ той сериозно възнамѣряваше да стане вегетарианецѣ — отѣ идейни съображения. Но сега (той самѣ много отчетливо анализираше въ тоя мигѣ усѣщанията си) искаше да види, съ едно спокойно, почти иронично любопитство. И когато кръвта шурна изѣ пробития най-после вратѣ въ водосточния каналѣ и хъркащето животно потрѣпна въ последни спазми, Пламеновѣ трѣгна, усмихна се вътрешно, като си представи припечената кожа на розовото прасенце въ фурната и преглѣтна. И сега изведнажѣ разбра, че е страшно гладенѣ. Стрѣвенѣ, неудържимѣ гладѣ, като че години не бѣ си дождѣдалѣ.

По улицитѣ пламваха първитѣ лампи. Той погледна часовника си: 7½. Часътѣ за кафенето, дето всѣка вечерѣ духовния елитѣ на страната се събираше около маситѣ на чаша кафе и литературни разговори. Тамѣ, дето се кръстосваха амбиции и идеи, дето се раждаха инициативи, дето се повѣряваха отѣ ухо на ухо сензационни новини, дето се правѣха констатации и издаваха присѣди...

Не, само тая вечерѣ не. Той пакѣ си спомни Боярова, и сега тая срѣда му се стори съвсемѣ чужда. По-добре да отиде да вечерѣ. Нали и лѣкаря му каза, че сега трѣбва особено да следи за здравето си, за да укрѣпне повече?

Той ускори крачкитѣ си и се запѣти къмѣ гостилницата.

При вратата на заведението фароветѣ на скѣпа кола, блеснаха насреща му и го ослѣпиха за мигѣ. Шумна компания, слѣзла отѣ автомобиля, запречваше входа. Изведнажѣ едно грѣмливо възклицание го спрѣ:

— О-о! Здравей бе, Фирка, здравей бе, братле!

Нашият герой изкриви кисело физиономия и се стжписа. Години вече никой не бѣ го наричалъ съ това интимно, глупаво, забравено име. Вгледа се въ лицето на едрия мургавъ и бръснатъ мжжъ предъ него, и безъ да ще веднага се усмихна:

— О-о! Здравей бе, Дамяне!

Бѣше нѣкогашенъ неговъ състудентъ, близъкъ другаръ отъ университета, съ когото години не бѣха се срѣщали.

— Я гледай, я гледай! На вечеря ли и ти? — хвана го подъ ржка ухиления юначага и го повлече къмъ градината, въ дъното.

— Самъ си, нали? Хайде, ще ядешъ при насъ и ще се видимъ по-длъжко. Тю брей, Фирка съсъ Фирка! Колко години, бе братле — петъ ли, шесть ли станаха... Слушамъ сегизъ-тогизъ за тебе, питамъ, кога идвамъ тука, и все не се случва да се видимъ...

Другитѣ бѣха заели вече маса, и стариятъ другаръ представи поетѣтъ на компанията:

— Запознавайте се, господа, мой приятель отъ старо време, юристъ и писателъ, вие сте го чували — поетѣтъ Пламеновъ.

Ржкуваха се, насѣдаха, поржчаха. Освенъ Пламеновъ и другарѣтъ му, бѣха още троица: единъ черноокъ замѣстникъ-прокуроръ съ дебели сключени вежди и хитлеровски мустачки, единъ пълень женоподобень младежъ съ рогови очила, и единъ кавалерийски подполковникъ, съвсемъ плешивъ и безъ никаква растителность по лицето, отъ което изглеждаше, че изобщо нѣма лице.

— Е, казвай сега, Фирка, какво правишъ — какъ си се наредилъ — сждия, адвокатъ, търговия нѣщо, а? Господа, видите ли го — цѣла година въ една стая сме живѣли съ него. Заедно учихме юриспруденцията — само че той свърши, а пъкъ азъ зарѣзахъ още на четвъртия семестъръ. Та, кжде кайшъ, работишъ?

Пламеновъ се усмихна виновато и отвърна:

— Никжде... Така... Пиша стихове, книги издавамъ...

— Разбирамъ бе, братле, книги... Книгитѣ сж си книги, ами работа, работа нѣкаква нѣмашъ ли?...

— Господинъ Пламеновъ е артистъ, Дамяне, — обади се замѣстникъ-прокурора и веждитѣ заключиха въ скоби половината му лице.

— Бре, Фирка, значи все сжция си останалъ? Ами дипломата? Диплома съ отличие, моля ви се!... Языкъ!... Затуй си все такъвъ тъничекъ — изгледа го той и поклати състрадателно глава — съ амброзия и нектаръ, а, така ли бѣше? Я момче, — обърна се той къмъ прислужника, кажи вѣнъ на шофьора да влѣзе да се навечеря. — А пъкъ азъ братле, видишъ ли, станахъ фабрикантъ — фабрика за цигли имамъ въ Хасково, оженихъ се, работимъ съ тѣста... Дивѣемъ въ провинцията, хе-хе, и сегисъ-тогисъ прескачамъ въ София съ колата...

Пламеновъ мълчаливо ядѣше, заливаше сититѣ госби съ силно вино, отговаряше съ по две-три думи и усѣщаше, какъ все повече го изпълва сжщото ново чувство на приятно и пълно доволство. Странно нѣщо! Тия чужди хора, съ които довчера още, безъ досада и раздражение той не би могълъ да седи петъ минути, сега не му бѣха неприятни. Мѣрнаха се въ паметъта му студентскитѣ години. Първитѣ поетични опити, трепетитѣ на първото напечатано стихотворение, шумния успѣхъ... Призрачни спомени, като че отъ друго сжществуване, сънни образи, отразени за мигъ, тѣ изчезваха, пропждени отъ шумътъ на гласовѣтѣ, чашитѣ и оркестра. Когато фабрикантътъ попита „Ами дипломата?“ — изведнажъ нѣщо го жилна. Наистина! За първи пътъ той се попита настойчиво, укорно — защо наистина не бѣ помислилъ сериозно за това? Ето, всички тия хора тукъ — магистрати, офицери, фабриканти — солидни, спокойни, охолни, съ какво бѣха по-лоши отъ него, съ какво той бѣ по-добъръ отъ тѣхъ? А не живѣеха ли тѣ по-добре и не бѣха ли по-умни отъ него? Защо той да бжде встрани отъ тоя животъ, тѣй удобенъ и приятенъ? Не е ли време вече да вземе това, на което и той имаше сжщото право?...

Кавалеристътъ и замѣстникъ-прокурорътъ говорѣха за болшевизма и амнистиитѣ. Офицерътъ махаше яростно ржка, като че сѣчеше съ сабя, и върху лицето му жестоко лъщѣха цѣлъ редъ златни зжби. Прокурорътъ отново дигаше вежди съ очудено-оскърбенъ изразъ.

— Я слушай, Фирка. Тамамъ сме се видѣли, да свършимъ баремъ една работа, — викна фабрикантътъ. — Я да те взема азъ при насъ, да станешъ прокуристъ на фирмата, а? На, шурейтъ, — той кивна глава къмъ младежа съ очилата, — заминава за странство, работата расте, пъкъ мене ми трѣбва вѣренъ човѣкъ. Ха да те водя азъ съ себе си! Ще останешъ при насъ, ще свикнешъ скоро, ще ти намѣримъ и една

булка... пъкъ стихчетата, ако ти се пишатъ — пакъ си ги пиши. А, какво ще речешъ? — И го тупна по рамото.

Поетътъ се усмихна и не отговори. Превъртѣ се като на филмъ хубава малка кжща съ модерни мебели, усмихната, пълничка млада жена въ коприненъ пенъоаръ, двумѣстна силна кола, за която има бѣлъ гаражъ въ дъното на градината... Той притвори очи за мигъ, да задържи видението. А Дамянъ се наведе къмъ него и добави:

— Азъ съмъ още три-четири дни тукъ. Ти помисли и реши.

Компанията стана. Фабрикантътъ плати и изкомандува:

— Сега въ „Риунионе“!

Качиха се въ колата, и следъ две минути слизаха по стѣпалата на подземие. Заведението бѣ полупразно. Една двойка полуголи жени изпълняваха номеръ. Напудренитѣ тѣла розовѣха въ кръга на синия прожекторъ като матовъ атлазъ. На високитѣ столчета при тезгяха седѣха нѣколко баръ-дами. Въздухътъ бѣ тежъкъ и напоенъ съ женска плътъ. Поржчаха вина и коктейли. Пиха безъ жажда. Но въ зеницитѣ лъщѣха остри пламъчета. Пламеновъ за пръвъ пѣтъ оставаше по-дълго тукъ. Бѣше само надничалъ по-рано. Сега тоя блѣсъкъ и тая топла, трѣпчиво-люта атмосфера смути кръвта му. На масата имъ седнаха жени. Една малка маджарка съ зелени очи и съ луничка на устната се прилепи до него. Той се вгледа въ очитѣ ѝ, и нѣкакво далечно-далечно отражение изплува до това лице: лицето на момичето отъ златната рамка... Но това не бѣ нито страшно, нито мжчително. Она, другата, отъ портрета — тя бѣше смѣтенъ образъ, сънуванъ отдавна, долетѣлъ и угасналъ въ другъ свѣтъ. Тая тукъ бѣ жива, близка, съ малка, бѣла и мека гръдь, съ дълбоки и змийски очи. Може би, тя бѣше истинската, защото се усмихваше до лицето му, а бедрото ѝ топлѣше неговото бедро.

Той мълчеше и я гледаше. Незнаеше, какво да ѝ каже, не бѣ свикналъ още.

Джазътъ залюлѣ танго. После кубинска румба. Нѣколко двойки преплитаха възбудени тѣла. Женитѣ се отмѣтаха назадъ, мжжетѣ — съ изострени очи и съ разширени ноздри, хищно се скланяха надъ отпустнатитѣ въ ржцетѣ имъ тѣла.

Поетътъ се огледа: бѣ останалъ самъ на масата. Всички танцуваха. Малката маджарка се превиваше въ ржцетѣ на кавалериста. Вълна отъ злоба и завистъ залѣ нашия герой. Новъ, по-страшенъ отъ

другия гладъ ревѣше въ него. Гладъ за тая достъпна, пѣргава, розова плѣтъ, гладъ за всичкитѣ наслади, които даваше тя, гладъ, неизпитванъ никога до сега, и той самъ се уплаши отъ силата му. Той не смѣеше и не можеше да вземе своя дѣлъ тукъ, той бѣше чуждъ на тоя новъ свѣтъ, който сега откриваше предъ него всичкитѣ свои непознати блаженства. Той бѣше несръченъ, беденъ, той дори не знаеше да танцува! До днесъ той бѣ презиралъ тия удоволствия и наслади като недостойни и пошли. Поетътъ Валерианъ Пламеновъ танцува румба! Можеше ли нѣкоя да допусне за мигъ тая нелепостъ! Той не си бѣ забранявалъ нищо — просто, липсваше му вкусъ за всичко това! А ето, че вкусътъ е билъ у него — дълбоко внедренъ, и сега се пробуждаше потаенъ, остъръ и стихиенъ. И всички тия недостойни и пошли нѣкога нѣща, бѣха въ сѣщностъ отдавна желана, неизразима наслада, за която сега той се гърчеше отъ мъка.

Той скочи отъ масата, излѣзе безъ да се обади нѣкому, и се намѣри на улицата. Градътъ спѣше. Далечъ по булеварда автомобилна метачка бучеше и дигаше прахъ. Нощта бѣше хладна. Той тръгна бавно къмъ двореца. Небето бѣше чисто, синьо, съ луненъ сѣрпъ надъ Витоша, прилично на оперна декора. Единъ часовникъ прозвѣни.

Спомни си за предложението на фабриканта и веднага реши, че трѣбва да го приеме. Нѣма време вече за губене!

После тръгна успокоенъ за въ къщи. Стѣпките му кѣнтѣха по паважа, отмѣрени, звучни, като отсѣчени рими. Когато минаваше край градината, цѣфналия люлякъ го потопа въ тревожно-сладъкъ миризъ. Отъ дворцовия паркъ се обади славей. Другъ въ градската градина се отзова. Въ бистрата нощъ тия небесни рулади се лѣеха като струи отъ нѣкаква далечна, нѣжно звучаща рѣка, която бѣ опасала заспалата земя и напомняше за другъ, пречистенъ и прекрасенъ животъ. Пламеновъ се вслуша смутенъ и дигна очи къмъ небето. После бързо зави нагоре. Булеварда лѣщѣше, безлюденъ и полутъменъ. Само витринитѣ на книжарницитѣ свѣтѣха. Тѣхниятъ блѣсъкъ хипнотизира очитѣ на Валерианъ Пламеновъ, който се устреми като изгубена пеперуда къмъ свѣтналитѣ имъ стѣкла.

Въ една отъ витринитѣ, обиколень съ нови спретнати томчета, гледаше портретътъ на младъ човѣкъ: нова литературна звезда. Наблизо, на окаченъ картонъ, се четѣше:

Наскоро излиза отъ печатъ

ЗЛАТНАТА СТРЕЛА

нова поема отъ Валерианъ Пламеновъ

Младиятъ човѣкъ спрѣ за мигъ предъ освѣтенитѣ стѣкла и изведнажъ се олюлѣ. Огнена мжка го обзе, всичко се завъртѣ предъ очитѣ му. Господи! Обезумѣлъ ли е той, или нѣкой играе зла шега съ него! Какъ може той, макаръ за мигъ, да повѣрва, че поетѣтъ Валерианъ Пламеновъ може да се превърне въ нищожно и тжпо безличие?... Възможно ли е новата книга на Валерианъ Пламеновъ да остане само едно обявено и неизпълнено обещание? Какъвъ другъ смисълъ може да има неговия животъ? И коя е тая злодейска ржка, която може да го лиши отъ едничката радостъ на неговото съществуване?

Не, милионъ пжти не! Той не ще се даде, той ще се бори до сетня капка кръвъ, но ще успѣе да си възвърне отново своето пламенно, вдъхновено и пѣещо сърдце!

И трѣскаво устременъ, злочестиятъ поетъ се втурна изъ заспалитѣ улици, стигна запѣхтѣнъ въ кжци, седна на писалищната маса, и натопа перото си.

ПРИКЛЮЧЕНИЕ ТРЕТО

ВЪ КОЕТО МИНИСТРА НА ВЪТРЕШНИТЪ РАБОТИ КИХВА И — ТРАГИЧНИТЪ ПОСЛЕДИЦИ ОТЪ ТОВА. ФАНТАСТИЧНОТО БЪГСТВО НА ЕДНА СКРОМНА ПРЕПИСКА ОТЪ ЕДНА ДЪРЖАВНА КАНЦЕЛАРИЯ. ВНЕЗАПНАТА ПОЯВА НА МАГНИТНИЯ ЧОВЪКЪ, КОЙТО ПОПРЕЧВА НА АВТОРИТЪ ДА ИЗВЪРШАТЪ САМОУБИЙСТВО НА ГЕРОЯ И ПО ТОЯ НАЧИНЪ РОМАНА ПРОДЪЛЖАВА ВЪ ДОСЕГАШНИЯ ДУХЪ.

До Господина
Министра на Вътрешнитъ работи
Тукъ

Господине Министре,

Необикновениятъ случай, на който станахъ жертва преди нѣколко дни, а така сжщо и необходимостта отъ бързи и енергични мѣрки, които подведомствената Ви административна властъ трѣбва да предприеме часъ по-скоро въ защита на осветенитъ ми отъ Конституцията права, ме каратъ да се обърна направо до Васъ съ настоящата молба, вѣрвайки, че Вие най-добре ще схванете сериозността на положението, въ което се намирамъ, и сжщевременно най-добре ще прецените въ чии ржце ще трѣбва да се повѣри разбулването на долуописаната загадка, имаща въ основата си, безспорно, криминаленъ характеръ.

На 16 май т.г., къмъ 7 часа сутринъта, се събудихъ отъ сънь, както всѣки другъ день, безъ каквито и да било външни признаци на болезнено състояние, или дори на афектация. Следъ обичайната закуска, която направихъ въ квартирата си и която се състоеше отъ чаша чай и четири маслини, азъ седнахъ предъ писмената си маса, и тъй като моята писателска професия ми налага особено съсрѣдоточаване преди започване на работата, хванахъ главата си съ две ржце и се замислихъ. Така прекарахъ около четвъртъ часъ, безъ да мога да уловя нишката на

благодатното поетично вдъхновение. Ритахъ съ нозетъ си подъ масата като Дикенса, пушихъ цигара следъ цигара като Флобера, гризехъ съ зъби писалката като най-посрѣдствения стихоплетецъ, ала изподъ перото ми не излизаше нито думица. Тукъ, Господине Министре, си позволявамъ едно малко отклонение, за да изтъкна, че нѣма по-ужасно състояние отъ творческото безсилие. Въ това състояние, може би, сте изпадалъ и самъ Вие, когато сте съставялъ нѣкоя парламентарна или изборна речъ. Въ такива мигове човѣкъ достига до истинско умствено затъпяване, сякашъ нѣчия невидима ржка отхлупва черепа му, изважда оттамъ мозъка и вмѣсто него натъпква въ главата парцали или слама... И тъй, часоветъ летѣха единъ следъ другъ — мжчителни и безплодни. Тогава, именно, азъ усѣтихъ въ гърдитъ си една необяснима тежестъ, едно внезапно задушване, и това чувство събуди у менъ спомена за моето нѣкогашно боледуване отъ *Pneumotorax naturalis dextra*. Много естествено е, че при подобно усѣщане, всѣки поетъ праща по дяволитъ не само поезията, но изобщо цѣлото изкуство въ всички негови разклонения, превръща се на обикновенъ човѣкъ и побѣгва веднага при лѣкаря. Сжщото сторихъ и азъ. Грабнахъ си шапката и отидохъ при известния рентгенологъ Вартоломеевъ, за да разбера, дали старата ми болестъ не се е появила отново и не е скжсала пакъ нѣкой отъ дробоветъ ми. Рентгенологътъ ме изправи предъ апарата си, прегледа и дветъ ми бѣлодробни крила, които намѣри съвсемъ здрави, ала ведно съ това той откри и нѣщо друго, нѣщо съвсемъ абсурдно, както въ областъта на медицината, така и въ областъта на най-нелепата и разюздана човѣшка фантазия. Да, човѣкътъ на науката констатира... липса на сърдце въ грѣдния ми кошъ, нѣщо, което се вижда и отъ приложената къмъ настоящата ми молба рентгенова снимка. Можете да си представите, Господине Министре, моятъ ужасъ, когато узнахъ, че съмъ лишенъ отъ най-ценния си и важенъ органъ — отъ това, което древнитъ алхимици наричаха слънце на микрокосмоса, уподобявайки нашето тѣло на една малка

вселенна. Обезумѣлъ отъ страхъ и отчаяние, азъ се прибрахъ почти полумъртавъ въ кѣщи, глътнахъ едно отъ хапчетата, които ми даде лѣкаря, и заспахъ. Ала напразно. Науката се оказа безсилна да ми помогне. Оттогава минаха цѣли шестъ дена, а днесъ е вече седмия, и моето сърдце все още липсва.

Господине Министре, не бихъ се осмѣлилъ да Ви отнемамъ тия скѣпи за Васъ нѣколко минути, които бихте употребили за осъществяването на нѣкое народополезно дѣло, ако липсата на сърдцето ми се не бѣше отразила тѣй гибелно върху моята професия. Най-сетне, щомъ продължавамъ да живѣя вече една седмица безъ сърдце — това, естествено, показва, че и занаятъ ще мога да съществувамъ на земята, въпреки неочакваната анатомична катастрофа въ грѣдния ми кошъ. Ала тукъ има нѣщо друго: загубата на тоя тѣй важенъ за тѣлото ми органъ е вече много по-сѣдбоносна за моята поетична дейность, защото сърдцето на поета е оная жива антена, която улавя най-чувствителнитѣ трепети на вдъхновението, събира въ себе си като въ кристалъ неуловимиятъ смисълъ на кипящитѣ около насъ събития, пие багритѣ на слънчевия залѣзъ и сребърния дѣждъ на луннитѣ ноци, за да излѣе по-късно всичко туй въ безсмъртнитѣ образи на едно вѣчно изкуство. Да, Господине Министре, това е само абстрактната страна на въпроса, а да говоримъ ли за неговата чисто практична страна, за онова материално ощетяване на интереситѣ ми, като имате предвидъ, че на стихъ се плаща по 8 лева, а азъ пиша срѣдно между 20–30 стиха на день? Та това е все едно да отнемете прехраната на дърводѣлеца, като го лишите отъ инструментитѣ му, или ако вземамъ Васъ за примѣръ — като Ви лишимъ отъ избирателитѣ.

Колкото и странно да звучи молбата ми, азъ съмъ дълбоко убеденъ, че Вие, Господине Министре, ще се отнесете съ пълно съчувствие къмъ менъ и ще прострете Вашата могъща дѣсница при разнищването на загадъчното престѣпление, което Ви описахъ съ най-малки

подробности. Казвамъ престѣпление, защото човѣшкото сърдце не може да бѣде изгубено отъ своя притежателъ, по простата причина, че то се не носи въ джобовѣтъ на дрехитѣ, нито пъкъ се окачва като медалионъ на шията, а стои закрепено здраво вътре въ нашия организмъ, където науката му е отредила почетно мѣсто около третото и петото междуребрие. Следователно, тукъ имаме случай на една необикновена кражба, и тъкмо въ тая насока, струва ми се, трѣбва да се насочатъ всички бѣдещи издирвания. Въ връзка съ последната подробностъ, считамъ за неизлишно да добавя, че при днешнитѣ литературни нрави у насъ, не е изключена възможността, сърдцето ми да е откраднато отъ нѣкой мой събратъ по перо — още повече, като се има предвидъ, че напоследѣкъ сключихъ контрактъ съ книгоиздателство „Мравунякъ“ за написването на една поема, срещу която получихъ авансъ отъ 5000 лева, и по тоя начинъ създадохъ озлобление срещу себе си въ всички наши литературни кръгове. Въ интереса на следствието, не трѣбва да се пропуска така сѣщо и обстоятелството, че презъ нощта на поменатото по-горе произшествие спяхъ при отворенъ прозорецъ.

Съ непоколебимата вѣра, че на настоящата ми молба ще се даде незабавно ходъ и ще се разкрие въ най-скоро време виновникътъ на всички мои морални страдания и материални щети, моля Ви, Господине Министре, да приемете увѣрения въ моитѣ най-добри чувства.

Валерианъ Пламеновъ

Приложение:

1 рентгенова снимка

* * *

Господинъ министра на Вътрешнитѣ работа прекара дланъ по челото си, протѣгна ржка къмъ масата и като взе червения моливъ отъ

широката мраморна поставка на мастилницата, подчерта последният двайсетина реда съ такова безразличие, сякаш въпроса се отнасяше до служебния цензъ на нѣкой незначителен кандидатъ за служба. После той натопи писалката въ зеленото мастило, позамисли се съ дигнати вежди и сложи върху бѣлото поле на заявлението стереотипната резолюция „За надлежно изпълнение“, надъ която трѣбваше да си блъската по-нататък главитѣ всички негови подведомствени началници на разнитѣ служби и отдѣления. Когато господинъ министра даде по тоя начинъ искания отъ просителя ходъ на молбата му, неговитѣ строги очи се примрежиха внезапно, лицето му се сви въ трагична гримаса, и той... кихна. Въ сжщиятъ мигъ вратата въ дъното на кабинета му се откряна предпазливо и едно мазно усмихнато лице извика: „На здраве!“, следъ което вратата се затвори отново. Господинъ министра изтри не дотамъ красивата си уста съ малка копринена кърпичка, необикновено доволенъ отъ това, че кихавицата му не е отишла на вѣтъра и че и тоя пътъ неговия частенъ секретаръ не пропусна да изпълни едно отъ своитѣ най-важни служебни задължения.

Да, кихавицата на единъ държавенъ мъжъ не е обикновено раздраване на носнитѣ ципици, а загадъчно метафизично явление съ още по-загадъченъ смисълъ. Ненапразно старитѣ гърци сж гледали на кихането като на щастливо предзнамение. Исторически фактъ е, че Ксенофонтъ е билъ избранъ за полководецъ, само защото по време на една негова публична речъ, нѣкой отъ присѣтстващитѣ кихналъ. Разбира се, въ нашата родна земя всичко върви наопаки, затова и кихането дава съвсемъ отрицателни резултати.

Щомъ заявлението на потърпѣвшия излѣзе изъ кабинета на министра, сждбата, която често пъти обича да надниква ужъ съвсемъ случайно въ коридоритѣ на нашитѣ държавни учреждения, го грабна отъ ржцетѣ на разсилния и започна да го разнося сама отъ стая въ стая. Най-напредъ заявлението се изтърси върху масата на единъ плешивъ чиновникъ, който решаваше нѣкакъвъ ребусъ отъ едно илюстрировано списание. Чиновникътъ погледна само гербовата марка, написа подъ резолюцията на министра „Г-ну Ковачеву“, и следъ това молбата отиде въ друга стая, кждето една тричленна комисия разискваше оживено въпроса около доставката на нѣкакви икономични примуси за чиновниците при министерството. Въ тая стая търпеливото заявление

се украси съ новъ надписъ „Г-ну Татарчеву“, и влѣзе смирено въ трета какцелария. Тамъ господинъ Татарчевъ, който натискаше, необяснимо защо, подутата си отъ жбоболъ буза съ попивателната преса и се намираше въ едно почти експлозивно състояние, изгледа звѣрски просбата и я изгони мигомъ навънъ, като надраска отгоре ѝ:

„Г-ну Пиперкову“.

Така, нещастното заявление обиколи и най-потайнитѣ кѣтчета на министерството на Вътрешнитѣ работи, докато най-сетне се покри отгоре до долу съ имената на всички чиновници безъ изключение, поради което не ще бѣде преувеличено, ако забележимъ, че то изгуби първоначалния си строго дѣлови характеръ и доби неочаквано една твърде пѣстра за окото карнавална външность.

Какво стана по-нататѣкъ съ него — на тоя въпросъ е трудно да се отговори, тъй като ние навлизаме вече въ областта на конфиденциалнитѣ канцеларски възможности и засѣгаме тайнствената практика на така нареченото „съставяне на преписки“. Въ всѣки случай, просителътъ идва нѣколко пѣти въ министерството да се осведоми за хода на молбата си, ала винаги си отиваше, безъ да научи нѣщо опредѣлено, озадаченъ отъ неразгадаемото обяснение: „Преписката е въ движение!“

— За какво, въ сжщность, идвате толкова често тукъ и ни отнемате времето? — избухна веднажъ единъ дебелъ началникъ на отдѣление, отъ чийто носъ стърчеха толкова много косми, та човѣкъ неволно изпадаше въ непростимото заблуждение, че въ носа се крие нѣкаква бръснарска четка.

— Азъ... азъ идвамъ... въ връзка съ молбата, която подадохъ до господина министра, — преглътна, побледнѣлъ отъ смущение, Валерианъ Пламеновъ.

— Каква молба? За какво се отнася тая молба?

— Какъ да ви кажа... случаятъ е малко по-особенъ... За едно откраднато сърдце.

— Какво сърдце? Златно? Сребърно?

— Не, моето собствено сърдце.

Дебелият началник на отделение разтвори широко уста, изгледа просителя от главата до петитъ, после посѣгна съ треперяща ржка къмъ електрическия звънецъ на масата и го натисна съ всичка сила. Когато вратата се отвори и на прага застана единъ отъ разсилнитъ, началникътъ скочи отъ стола си и се развика като обезумѣлъ:

— Изведи веднага тоя човѣкъ навънъ!

— Ама какъ... защо? — мжчеше се да възрази Валерианъ Пламеновъ.

— Изведи веднага тоя човѣкъ навънъ! — крещѣше началникътъ и цѣлото му тѣло се тресѣше отъ страхъ.

Въ коридора Валерианъ Пламеновъ се опита да се изскубне изъ коравитѣ лапи на разсилния, ала въ помощъ на последния се явиха още двама стражари, и той се намѣри мигомъ на тротоара, съ раздърпана вратовръзка и съ кривната надъ ухото шапка.

Отъ тоя день нататъкъ въ душата на злочестия поетъ настѣпи преломъ. Той започна да се люшка въ тревожното съмнение, че сърдцето му е изгубено завинаги. Наистина, неговата просьба не бѣше минала още презъ ония задънени пѣтчки на каналния редъ, кждето ставатъ истински чудеса и надеждитѣ се сбждватъ. Но кой би се осмѣлилъ да твърди съ положителность, че дори въ последния моментъ, когато всичко можеше да се счита за пропаднало, заявлението нѣмаше да изкочи внезапно изъ нѣкоя прашна папка, да изхвъркне презъ нѣкой разтворенъ прозорецъ на министерството, и на пукъ на всички наши бюрократични порядки, да предприеме на своя глава разследването на собствения си случай, като направи лично интерпелация въ Народното събрание? Та то имаше всичкото законно основание да стори това, не само защото криеше въ себе си подробноститѣ около една скандална и незапомнена въ криминалната история на човѣчеството кражба, но защото носѣше съ достоинство на гърдитѣ си и спасителния знакъ на неизбежния входящъ номеръ, и червения орденъ на една трилевова гербова марка.

Ала нашиятъ герой не можеше да разсѣждава съ необходимото за случая хладнокръвие, и тъкмо затова отчаянието му достигна до оня предѣлъ, когато въ мозъка започва да зрѣе съвсемъ естествено мисълта за самоубийство. Какво го чакаше въ тъмната далечина на бъдещето? Слънчевиятъ миражъ на изкуството гаснѣше всѣка минута

предъ очитѣ му, и той потѣваше все по-дълбоко въ бездѣнния каленѣ водовъртежѣ на живота, преобразенѣ, безпомощенѣ и безличенѣ — една восъчна кукла, която треперѣше върху подиума на нѣкакъвѣ страшенѣ паноптикумѣ. Около него шумѣха и тичаха странни люде, които копаеха земята и рѣфаха съ озвѣрени лица нейнитѣ златни плодове, мѣркаха се гениални фокусници, които кжсаха крилетѣ на комаритѣ и ставаха милионери — които търгуваха съ цвѣтя и съ погребални ковчези и превръщаха дори и камънитѣ въ пари. Само той едничекѣ стѣрчеше безпомощенѣ и съвсемѣ излишенѣ въ тоя свѣтъ на борсови спекулации, на мошенически сдѣлки и на бѣсната жажда за парливи и остри наслади. Не, той трѣбваше да свѣрши часѣ по-скоро съ себе си.

Бѣше тиха привечерѣ. Слънцето гаснѣше на западѣ и бѣрзитѣ облаци летѣха като хвѣркати чудовища надѣ далечния небесенѣ пожарѣ. Валерианѣ Пламеновѣ седѣше предѣ писменната си маса. Въ ржцетѣ му се чернѣеше малъкѣ бровинговѣ револверѣ, очитѣ му гледаха тжпо и разсѣяно. На тая нелепа комедия трѣбваше да се тури най-сетне край.

Тогава вратата на стаята му се отвори и вжтре влѣзе непознатѣ човѣкѣ на неопредѣлена възраст — високѣ, сухѣ, съ изсѣчено сякашѣ отъ червенѣ восъкѣ лице, въ грубѣ спортенѣ костюмѣ, съ каскетѣ на главата и съ кжса лула въ устата.

Непознатиятѣ се приближи спокойно до самоубиеца и му подаде малка визитна картичка:

ТОМИ БЛЯКѣ

ДЕТЕКТИВѣ

АМЕРИКА-ЕВРОПА

Докато Валерианѣ Пламеновѣ се мжчеше да се опомни, изненаданѣ отъ това неочаквано посещение, тайнствениятѣ гостѣ

измъкна незабелязано револвера изъ ржката му, и като го пхна въ джоба си, рече на разваленъ руски езикъ:

— Дорогой съръ, ето вопросъ жизни и смерти, я понимаю. Вотъ уже четири вечеровъ я наблюдаю за вами, и вы не бросили на заходящее солнце ни единаго взгляда! А вѣдь, вы поетъ. Кажется, вы потеряли свое сердце, неправда-ли?

— Но кой сте вие? Какво искате? — попита Валерианъ Пламеновъ и се вгледа вторачено въ непознатия чуждакъ.

— Азъ съмъ Томи Блякъ. Детективъ отъ прочутата къща „Будното око“ въ Нью-Йоркъ, — усмихна се гостътъ и зжбитъ му се изгубиха въ димъ. — Свършилъ съмъ метафизичния факултетъ въ Канзасъ Сити и се гордѣя съ титлата „докторъ по алхимия, астрология, телепатия, хиромантия, некромантия, графология, френология и всички останали разклонения на черната и бѣла магии“. Владѣя отлично четиринадесетъ езика и тридесетъ и шестъ диалекта на южноафриканскитъ племена. Пиша криминални романи на есперанто и чета стенография и всѣкакви други древноегипетски иероглифи като азбуката на матерния си езикъ. Досега съмъ уловилъ съ собственитъ си ржце осемстотинъ и тринадесетъ престжпника, седемдесетъ и двама отъ които сж електрокутирани въ Сингъ-Сингъ!

На Валерианъ Пламеновъ се струваше, че бълнува. Той разтърка очитъ си, и като се убеди, че насреща му не стои призракъ, а живъ човѣкъ, рече съ отпадналъ гласъ:

— Съ какво мога да ви бжда полезенъ?

— Не вие, а азъ мога да бжда полезенъ на васъ, — отвърна живо непознатиятъ. — Отъ единъ месецъ насамъ обикалямъ Европа въ връзка съ издирване убиеца на Линдберговото дете. Смѣя да се похваля, че получихъ вече медаль отъ председателя на Съединенитъ щати, загдето установихъ по единъ безспоренъ начинъ, че американската полиция не е замѣсена въ тая афера. Следователно, следитъ на престжпницитъ трѣбва да се търсятъ другаде. Това възложихъ на моитъ помощници, а азъ прескочихъ въ България, за да се занимаю съ вашия случай. Вие ме разбирате, нали? Да открия крадеца на вашето сърдце!

— Но отде знаете това? — извика изуменъ Валерианъ Пламеновъ.

— „Будното око“ знае всичко! „Будното око“ може всичко! „Будното око“ има агенти навсякъде! — провъзгласи тържествено Томи Блякъ.

— Значи, вие смятате, че моето сърдце ще може да се намъри, — попита поетът, внезапно озарен от блъска на една нова надежда.

— О, yes. Въ това не може да има никакво съмнение. Престъпниците идват сами при мен. Ненапразно в Америка ме наричат „Магнитния Томи“. И тъй, да не губим повече време в излишни разговори, а да пристъпим веднага към работа. Съмнявате ли се вие в някого?

— Предполагам, че крадецът принадлежи към някой от нашите литературни кръгове, — отвърна замислен Валериан Пламенов.

— А кое ви дава основание да мислите така? — попита Томи Блякъ и изведнъж добави: — Кое е това момиче в рамчицата върху вашата маса?

— Това момиче ли? Моята първа и единствена любов, — въздъхна поетът.

Томи Блякъ нахлупи каската си до очите, вирна кжсата си лула нагоре и се озадачи за миг.

— Не знаете ли, къде се намира сега уважаемата госпожица? — попита детективът.

— Тя е вече госпожа, — поясни момъкът. — Не съм я виждал отдавна. Научих, че се омъжила.

— Тъй. Кажете ми сега, не сте ли я сънувал наскоро?

— Да съм я сънувал? — прошъпна на себе си Валериан Пламенов. — Да, сънувах я неотдавна.

— И какъ именно?

— Не мога да си спомня. Сънувах я твърде смътно. Струва ми се — в някаква градина.

— Отлично! All right! Sehr gut! Bien! Bene! — бърбърше радостно Томи Блякъ. — Имате ли обичай да спите при отворен прозорец?

— Само веднаж. През нощта на събитието.

— Да сте виждал някаква черна котка насам?

— Въ нашия двор идват всякакви котки.

— Не всякакви, а черна котка, чувате ли, какво ви питам? — разсърди се детективът.

— Да, виждалъ съмъ и черна котка.
— Имате ли протестирани полици?
— Въ миналото съмъ ималъ. Сега нѣмамъ.
— Четете ли Нитче?
— Понѣкога.
— Вегетарианецъ ли сте?
— Наполовина.
— Въ литературнитѣ кръгове съ какво име се ползвате?
— Рецидивистъ. Осжжданъ шестъ пѣти за публична обида на професори по литература.

Томи Блякъ извади лулата изъ устата си и затънаника:

— Тиби-вай-ай-хи-о-ха!

— Вижте какво, — рече веднага следъ това той, като се озърна наоколо и се наведе къмъ поета. — Нишката на престѣплението е въ ржцетѣ ми. Отъ васъ се иска само едно: да пазите пълна тайна и да слушате съветитѣ ми. Ако случаятъ наложи да ме последвате въ издирванията, или пъкъ да се срещнете лично съ похитителя на вашето сърдце, азъ ще ви предупредя. Въ всѣки случай, вие трѣбва да бждете всѣки мигъ на мое разположение. А сега да минемъ на другата страна на въпроса. Всички разноски поемамъ азъ, тъй като разбулването на тая необикновена кражба ще ме направи кралъ на детективитѣ въ цѣла Америка. У насъ смѣтатъ, че Балканитѣ сж най-размирния кжтъ на земното кълбо и че въ България не може да се разкрие нито едно престѣпление. А азъ ще докажа тъкмо противното. И ще си направя по тоя начинъ една гениална реклама. Въ случая, вие нищо нѣма да изгубите. Напротивъ, ще спечелите хилядо долара. Разбирате ли? Вашиятъ случай е единъ пробенъ камъкъ за моята дейность въ широкъ свѣтовенъ мащабъ. Вземете сега тия сто долара като авансъ срещу нашата сдѣлка.

И Магнитниятъ човѣкъ остави предъ момъка една стодоларова банкнота, после протѣгна ржка и се сбогува.

— А, щѣхъ да забравя, — извика той, като се приближи до поета и заби хипнотиченъ погледъ въ лицето му. — Необходимо е да се освободите още сега отъ мисълта за самоубийство и да станете позително-радостенъ. Гледайте ме право въ очитѣ. Тѣй... Exorsisco te, creatura melancolica per deum vivum, per deum trevurn, per deum +

Sanctum! — избъбри Томи Блякъ, като направи три пжти кръстния знак надъ главата на поета и после го щипна за ухото.

— Какъ се чувствувате сега, а? — попита детективътъ съ особено задоволство.

Нѣколко минути нашиятъ герой стоя зашеметенъ въ нѣкаква сомнамбулна просъница, сетне очитѣ му свѣтнаха и той се разкиска съ всичка сила — въ припадъка на неудържимъ истериченъ смѣхъ.

Магичното заклинание бѣ оказало своето цѣлебно действие върху мрачното настроение на Валерианъ Пламеновъ.

— Au revoir! До свидание! Auf Wiedersehen! — извика американецътъ и изчезна тѣй, както се бѣше и появилъ.

* * *

Томи Блякъ не спѣше.

Томи Блякъ не ядѣше.

Томи Блякъ кръстосваше като фантомъ софийскитѣ улици.

* * *

Следъ една седмица Валерианъ Пламеновъ намѣри на писмената си маса една чекова книжка и първокласенъ билетъ до Парижъ, заедно съ кжса бележка:

„Пригответе се за пжтъ и чакайте допълнително съобщение.

Блякъ“.

На десетия день пристигна следната радиограма:

„По диритѣ на крадеца съмъ. Точка. Заминете веднага за Парижъ. Точка. Ангажиранъ апартаментъ въ

Hôtel des Américains. Точка. Чакайте Ротондата 20 юний
вечерята.

Блякъ“.

ПРИКЛЮЧЕНИЕ ЧЕТВЪРТО

ВЪ КОЕТО БАНКА „ХАРОУ И КО, СИТРОЕНЪ И КОТИ“ ПОДЪРЖАТЪ ЕДНО ВЕСЕЛО НАСТРОЕНИЕ. ЗА СРЕБЪРНИТЪ СВАТБИ ВЪ КЕНТУКИ И ЗА КРЪВОЖАДНИТЪ ЯКОБИНЦИ. РУБЕНСЪ, ЕДИНЪ РОЗОВЪ ПЕЛИКАНЪ И МАЙКАТА НА НЕЗНАЙНИЯ ВОИНЪ ИГРАЯТЪ ХОРО. ЧУДЕСНОТО ПЖТУВАНЕ СЪ КОРАБА НА СЪНИЩАТА.

Експресътъ фучи изъ равнинитъ на Франция. Въ дрезгавината на утрото чезнатъ сънни станции, далечни градчета съ камбанарии, широки тъмно зелени ливади. Слънцето изплува надъ хълмистия хоризонтъ и запалва жълти пламъчета по кристалнитъ стъкла на влака. Една завеса на спалния вагонъ се дига, едни трѣскаво-разширени очи гледатъ навънъ. Асфалтено шосе бѣга край линията, и единъ автомобилъ изчезва на завоя. Голѣми цвѣтни реклами „Benedictine“ и „Chocolat Menier“ прелитатъ срѣдъ изкласилитъ нивя. Влакътъ съ писъкъ лети презъ малки станции, безъ да спира. На перонитъ пжтници чакатъ други влакове: Sens... Melun... Corleil...

Изведнажъ, вагонитъ потъватъ въ нѣкаква сива грамада, която тича насреща като растящъ приливъ. Слънцето изчезва, машината непрекъснато пищи, трещи между безкрайни редици товарни вагони, навлиза въ дрипави улици на предградията, гърми по мостове и стрелки. Въ далечината израстватъ кумини, високи сгради, площади съ отворени кафенета, единъ трамвай звъни, една рѣка лъсва, съ ремаркьоръ, който влачи шлепове. На стената на единъ виадукъ — голѣма червена стрела Paris à 3 klm, сетне друга стрела — Paris à 2 klm, най-после трета — Paris à 1 klm. Влакътъ забавя хода си и спира подъ стъкления куполъ на Лионската гара.

Отъ едно първокласно купе на блѣстящия вагонъ съ надписъ „Istamboul-Paris-Calais“, слиза високъ, бледенъ момъкъ, съ мѣтнато на лѣва ржка пардесю и съ куфарче въ дѣсната. Очитъ му тревожно бѣгатъ наоколо, устнитъ му сж сухи и свити, но той успѣва да си придаде дръзко-самоувѣренъ видъ. Той тръгва следъ другитъ пжтници, излиза предъ широкия павиранъ дворъ на гарата и за мигъ спира на тротоара, между навалищата. Хиляди блѣсъци и шумове го грабватъ и

завъртатъ въ нѣкакъвъ шеметъ, който запушва гърлото му. Отъ прозорцитѣ на срещнитѣ многоетажни домове, отъ тезгяхитѣ и масичкитѣ на кафенетата, блеснали въ това чисто утро, слънцето се смѣе и приветствува неговото първо пристигане въ Парижъ. Валерианъ Пламеновъ, най-после въ Парижъ! Безбройнитѣ клаксони на автомобилитѣ, трѣсъка на товарнитѣ кола, бодрия шумъ на огромния градъ, който се събужда, всичко се е приготвило да му се представи така, както той го е виждалъ въ най-хубавитѣ свои мечтания. Да, точно така бѣ виждалъ той своето първо пристигане въ тоя бълнуванъ градъ. Но защо сега той не усѣща нито възторгъ, нито дори радостта на удовлетворения купнежъ? Защо въ съзнанието му не расте жаждата, която го изгаряше по-рано, а само нѣкакъвъ увѣхналъ трепетъ на пробудено любопитство?...

— Circulez, s'il vous plait! — Единъ стражаръ стои до него и му сочи изхода.

Нашиятъ герой се сепва, качва се въ първото такси и казва:

— Rivoli, Отелъ-де-з-Америкенъ.

Колата завива покрай кея. Поетътъ се обляга удобно, запушва, и постепенно спокойствието му се връща. Той извива очи и почва да разглежда града. Успоредно съ таксито върви трамвай, съ голѣмъ оранжевъ номеръ 19. Той се вглежда въ надписитѣ: Гаръ дьо Лионъ... Шамбръ де Депюте... Пласъ дьо ла Конкордъ... Авеню Анри Мартенъ...

Така, значи, това е то — Парижъ, Камарата, Площада на Съгласието, до които се отива съ тоя старъ, раздрънканъ трамвай... Хе, хе — а какъ се фантазира за тия нѣща отдалечъ! Трамваятъ остава назадъ, и вдѣсно се открива рѣката, букиниститѣ, и отвждъ тѣхъ — посивѣлата грамада на Нотръ Дамъ.

Следъ десетина минути, въ бюрото на хотела, директорътъ държи въ ржка паспорта на новия гостъ, кланя се и повтаря:

— M-r Plamenoff — oui, oui, monsieur! Nous sommes avertis! On vous attendait! Но мистеръ Блякъ вчера замина. Вашиятъ апартаментъ е готовъ. Oui, oui, monsieur!

Единъ асансьоръ отнася м-г Пламеновъ съ куфарчето и пардесюто на третия етажъ, въ неговия апартаментъ отъ стая, кабинетъ и баня.

А следъ единъ часъ, m-г Пламеновъ, съ колата на хотела, пристига въ банка „Хароу и Ко“ — и тегли съ чекъ първитъ петъ хиляди франка по откритата си смѣтка. Когато голѣмитъ бѣло-морави банкноти влизатъ въ портфейла му, Валерианъ Пламеновъ изведнажъ усѣща приливъ на сила, самоувѣреностъ и смѣлостъ. Той изправя приведената си снага и въ очитъ му блесватъ пламъчета. Той вече не смутолевя чуждитъ думи, а високо и натъртено казва на шофьора да се връщатъ въ хотела. Той окончателно увѣрява себе си, че знае и езика, и нравитъ на тоя животъ, тъй добре, както туземцитъ. Нима той не е чель цѣлия Мопасанъ и дори Прустъ въ оригиналъ? Нима не бѣ превель антология френски стихове, и нима надъ неговитъ собствени стихове не стоеше тукъ-тамъ мотото отъ Рембо и Валери?... А сега напредъ! Той трѣбва и външно да се приобщи съ тая чужда култура. И най-първо, разбира се — тоалетътъ. Следъ това, ще се гмурнемъ въ Парижъ!

Вечерята, въ хотела пристигатъ на името на г. В. Пламеновъ нѣколко грамадни пакета отъ кжщата за мъжко облѣкло Bagklay — съдържащи великолепенъ английски костюмъ, смокингъ, пардесю и всичко друго, необходимо за единъ клиентъ на Отель-де-з-Америкенъ. А на нощната масичка лежатъ две карти отъ Сервисъ Отокаръ: Paris en trois jours и Paris-nuit.

Облѣченъ въ копринена пижама, пѣстра като паунова опашка, избръснатъ, подстриганъ, изкжпанъ и манекюранъ, Валерианъ Пламеновъ угасва лампичката съ футуристиченъ абажуръ, усмихва се и заспива дълбокъ, безъ сънища сънь, подъ глухия тътнежъ на нощния градъ.

* * *

3 часа следъ обѣдъ. Градътъ се топи подъ огнения дъждъ на едно обезумѣло слънце. Грамаднитъ домове, съ спуснати клепахи на своитъ щори, пѣшкаты изнемощали. Старитъ платани, прашни и посърнали, разливатъ върху тротоаритъ сини сѣнки. Далечината искри като разтрошено стъкло. Сегисъ-тогисъ, като лениви зелени бубулечки, пропѣлзватъ автобуси, изреваватъ уморено на завоя, и изчезватъ. Мирише на асфалтъ и бензинъ.

Въ тоя часъ, когато по безлюднитѣ булеварди тече само горещото дихание на напеченитѣ здания, когато подѣ пѣстритѣ тенти на кафенетата, редкитѣ посетители бършатъ потни лица и смучатъ съ сламки ситронада съ парчета ледъ вътре, когато малкитѣ мидинетки, въ прозирни парцалчета, подѣ които се чертаятъ крехкитѣ стѣбла на тѣлата имъ, съ кутия въ едната ржка и фунийка сладоледъ въ другата, бързатъ къмъ хладнитѣ дупки на метрото, въ тоя сжщи часъ единъ блестящъ синъ автокаръ на Сервисъ Отокаръ дьо Пари се носи по Авеню дьо-л'Опера къмъ Портъ-Роайалъ, и после къмъ другия брѣгъ на Сена.

Седнали въ удобнитѣ кожени кресла на автокара и наредени като цвѣтни friandises въ бонбонера отъ Феликсъ Потенъ, тридесетъ души шествуватъ безмълвно изъ улицитѣ и площадитѣ на Парижъ. Единъ стѣгнатъ, брѣснатъ господинъ, съ галонирана фуражка, изправенъ до шофьора, но съ лице къмъ пѣтуващитѣ, държи голѣма картонена тржба въ ржка, и отъ време на време, срѣдъ грохота на кръстопѣтищата, единъ гжстъ гласъ, излизащъ като отъ високоговорителъ обяснява:

„Ladies and gentlemen!... Meine Damen und Herren!... Mes dames et messieurs!... Вижте тука тоя исторически паметникъ...”

Тогавъ, като по команда, главитѣ се извърщатъ, лорнети и бинокли се насочватъ нататѣкъ, чуватъ се възклицания:

„O, yes!... Colossal... O, ja!...”

Това сж мжченицитѣ на туризма, на „сухия режимъ“, на пѣтнитѣ приключения, на манията за колекционерство и на любителски снимки. Тѣ сж пропѣтували стотици, хиляди километри по сухо, преплували сж океани, за да пристигнатъ тукъ, препасани съ бинокли, съ кодаци, съ бедекери въ ржце, съ стило въ външния джобъ на пѣтния костюмъ и съ кочанъ Traveleer Ches въ вътрешния. А тука, всевъзможнитѣ compagnies сж имъ приготвили богатъ изборъ на променади, атракциони и мистерии: за най-заетитѣ — „Парижъ въ три дни“, за по-свободнитѣ — „Парижъ въ 5 дни“, за още по-охолнитѣ — „Парижъ въ 7 дни“. Вечеръ, безшумни автокари — „Парижъ-нощемъ“ ги отнасятъ къмъ потайнитѣ жгълчета на мечтания градъ, дето хилядо и едно питиета ги потопяватъ въ единъ изгубенъ за страната на въздържанието рай, дето въ подземни вертепи, апаши съ каскети и жени съ червени кърпи на шията се мушатъ всѣка нощъ истински —

о'yes! — съ криви ножове, подъ звучитѣ на луда хармоника, и на пронизителни изсвирвания съ прѣсти.

Тѣ ще се разхождатъ така — безропотни жертви на „Томасъ Кукъ и синъ“ — съ замръзнала, усмихната гримаса на полу-идиоти, и ще отнесатъ въ коженитѣ си куфари сувенири отъ Айфелъ, гипсови химери, голи фаянсови хубавици отъ Фоли Бержеръ и пудри Убиганъ, като автентични доказателства за това паломничество, презъ което сж упознали напълно и Франция, и французитѣ, и Парижъ и парижанитѣ — о'yes! о'yes!...

Но ние се увлѣкохме въ това странично отстѣпление и съвсемъ забравихме за сжщината на нашето повествувание. Нека, прочие, оставимъ приключенията на тия добри хора за плячка на романиститѣ отъждѣ океана и да побързаеме при нашия герой.

Ето го, седналъ въ дѣсния жгълъ на втория редъ отъ грамадния автокаръ, който въ тая минута завива по Авеню Виктория къмъ Площада на Отелъ дьо Вилъ. Първиятъ редъ на колата е заетъ отъ единъ младъ методистки пасторъ и отъ две съпружески двойки отъ Кентуки, които отпразднуватъ съ пжтешествия въ стария свѣтъ своята сребърна сватба. До Валерианъ Пламеновъ седи една дребна мисисъ, окичена съ бисери, която развежда своя двадесетъ годишенъ синъ Джими — розовъ като прасенце и едъръ като боксьоръ, който се смѣе и ломоти презъ зжби на съседкитѣ си отъ лѣво, две машинописки отъ жамбонния трѣстъ въ Чикаго, съ билидѣвчета на челата. Дветѣ задни седалища сж заети отъ пѣстра компания нѣмски екскурзианти, съ рогови жълти очила, а въ последния редъ се усмихва потайно, като загадъчна екзотична птица, бледното лице на дребенъ японецъ въ черъ костюмъ и ослѣпително бѣла яка. Четворица субекти отъ неизвестни националности, мургави и мустакати, завършватъ комплекса на отокара.

Колата се носи безшумно по напеченитѣ площади, спира, за минута тукъ и тамъ, тржбата гъгне всѣки пжтъ: „Ladies and gentlemen“...

Тѣ минаватъ така Нотрѣ Дамъ и Сите, завиватъ къмъ Бастилията, спускатъ се после презъ рѣката къмъ Джамията и спиратъ по-дълго при Жарденъ де Плантъ. Следъ нѣколко минути, зачервени и задъхани, нахълтватъ въ близкото кафе и се тръшватъ по маситѣ. Пукатъ бутилки шампанско за американцитѣ, нѣмцитѣ смучатъ бира и пишатъ въ

бележниците, малкият японец гълта заледено кафе, а Валерианъ Пламеновъ поржчва чаша оранжада. Но отвън се чува тржбата, галонираният господинъ съ часовникъ въ ржка отваря вратитъ на автокара, настанява всички, изправя се отново до шофьора и дава знакъ за тръгване.

* * *

Като неуловимъ фантомъ синята кола плува изъ горещия океанъ на безкрайния градъ. Мърва се при Пантеона, слиза край Люксембургъ, спира при гроба на Наполеона. Виждатъ я подъ аркитъ на Айфелъ. Виждатъ я да слиза къмъ Трокадеро. Минава край гробищата на Паси, сетне се спуска край кея. Ржката лъщи ослъпително, замирисва на тиня, откъмъ лътнитъ бани се чува глъчка и смѣхъ. Следъ нѣколко минути автокара спира предъ парадния входъ на Лувръ. Въ тихитъ зали на огромното здание цари мека свѣтлина и хладъ. Рѣдкитъ посетители въ тоя часъ седятъ по канапетата и мълчаливо съзерцаватъ. Изведнажъ, далечъ въ дъното се чува глухъ тропотъ, после по-ясенъ и нестроенъ, като екъ отъ нѣкакво внезапно нашествие. Паркетътъ пука подъ многобройнитъ нозе, и бързо, като подкарано стадо, се задаватъ пжтниците отъ синята кола. Почти тичешкомъ тѣ преминуватъ отъ зала въ зала, безъ да спиратъ никжде. Човѣкътъ съ тржбата е на чело и пжтьомъ непрекъснато изрежда имена на картини и художници, сочейки отъ дветъ страни грамаднитъ табла по стенитъ. Главитъ се въртятъ ту въ лѣво, ту въ дѣсно, но погледитъ следятъ повече устата на водача и търсятъ да доловятъ думитъ му. Нѣкои пооставатъ назадъ, той се връща и ги прибира — и отминаватъ по-нататкъ.

Валерианъ Пламеновъ върви между другитъ, замаянъ и мълчаливъ. Той вече не чува нищо, не разбира нищо. Всичко се люшка и смѣсва предъ очитъ му — статуи, медальони, картини — въ нѣкакъвъ розовъ облакъ. Той се движи като автоматъ. Изведнъжъ, предъ нѣкакъвъ портретъ, който се мърва вдѣсно, той спира вцепененъ. Стадото отминува съ тропотъ напредъ, потъва въ друга зала — но той стои. Той не може да откъсне очи отъ това лице, което го гледа отсреща надъ широката дантелена яка и отъ тия прекръстосани,

цъфнали като лилии, изумителни ржце. Задъханъ, той приближава до пазача и пита. Старецътъ поглажда увисналитъ мустаци и спокойно му отговаря:

— Портретътъ на Анна Австрийска отъ Рубенсъ.

Анна Австрийска!...

Та той познава тоя нѣженъ, яйцевиденъ овалъ, тия дълги миндалови очи, това сж очитѣ отъ златната рамка на неговата маса! Господи Боже! Халюцинира ли той, или е обезумялъ! Анна Австрийска!...

Ала въ това време човѣкътъ съ тржбата се появява въ дъното, прави кисела физиономия, и Валерианъ Пламеновъ, съвсемъ обърканъ, отърчава да настигне другитѣ.

* * *

Сега синята кола е на Вандомския площадъ. Спира тукъ по разписанието — три минути! — и водачътъ обяснява: „... Единъ отъ най-монументалнитѣ и най-аристократични площади на Парижъ... Тамъ отсреща сж голѣмитѣ магазини на парфюмерийнитѣ кжщи — Герленъ, Шанелъ, Коти... Въ срѣдата на Вандомската колона, построена отъ 1200 пленени орждия въ честь на Великата армия, на върха е статуята на Императора...“

Главитѣ се извързватъ съ насочени нагоре бинокли, кодацитѣ щракватъ, а малката машинописка въ края на редицата възторжено виква на другарката си:

— О, Модъ, гледай, гледай — тамъ, на върха на колоната, това е статуята на мистъръ Коти — императора на парфюмитѣ...

И изважда отъ чантичката си карминения крайонъ за устни. Колата се спуска къмъ Обелиска на Конкордъ. Огромнитѣ фонтани шуртятъ и грѣятъ подъ полегатитѣ лжчи на слънцето, съ блѣсъка на хиляди брилянти. Отсрѣща горятъ златнитѣ коне на моста Александъръ III. Едно равно бръмчене се носи изъ грамадния площадъ: две несвършващи редици автомобили беззвучно се плъзгатъ отъ дветѣ страни на Обелиска.

— „Ladies and gentlemen!... Meine Damen und Herren!... Mes dames et messieurs!... Това е знаменития Обелискъ отъ Луксоръ,

изровенъ отъ пустинитѣ на Египетъ и пренесенъ въ сърдцето на Франция... Забележете иероглифитѣ по него, издълбани преди три хиляди години“...

Тритонитѣ и нимфитѣ излизатъ отъ басейнитѣ, мокри и лъскави и се усмихватъ на задъханитѣ отъ него хора.

Нѣмцитѣ записватъ въ бележницитѣ, пасторътъ, кротко усмихнатъ, клати глава при всѣка фраза, а въ това време розовия Джими скача отъ колата, изважда отъ джоба си металически метъръ и почва да мѣри основата на паметника. Мѣри, записва, мѣри, записва, кимва ухилень, и пакъ се качва. Спжтницитѣ го гледатъ любопитно. Той се обръща къмъ дветѣ машинописки и тържествено заявява:

— Ще видите, мисъ, следъ месецъ въ Чарлестонъ, щатъ Виргиния, азъ ще издигна сжщо такъвъ обелискъ отъ бетонъ. Нима само Парижъ ще има подобни паметници?...

Момичетата възторжено ржкоплѣскаатъ, а майката любовно слага ржка върху колѣното на засмѣния великанъ:

— О, май бой, май бой!...

Колата върви вече по Елисейскитѣ полета. Напредъ, отзадъ, наоколо, отсреща фучатъ безумно устремени таксито, автобуси, луксозни коли, почти съединени въ две неспирно бѣгащи една срещу друга ленти на чудовищна, огромна машина. Слънцето залѣзва и на кървавото небе Арката издига въ дъното своята тъмна и грандиозна маса. Подъ широкия сводъ е полутъмно. Отъ една дупка, точно въ срѣдата между плочитѣ на земята, излизатъ езици на пламъкъ, разклатени и бързи като живи огнени цвѣтя, поникнали изъ дълбоката земна утроба. Нѣколко прѣсни китки и нѣколко полуувѣхнали венци съ ленти ограждатъ вѣчното кандило на Незнайния воинъ. Единъ стражаръ се е прислонилъ до стената. Една възрастна дама въ трауръ слага букетъ цвѣтя и се изправя мълчаливо.

Пжтницитѣ отъ синия автокаръ влизатъ подъ свода, гологлави и благовейни. Пасторътъ е начело. Той отваря малка книжка, прочита бързо една молитва, после се обръща къмъ дветѣ съпружески двойки отъ Кентуки и, като посочва съ очи дамата въ трауръ, съобщава имъ повѣрително:

— Това е сигурно майката на Незнайния воинъ. Нека ѝ отдадемъ нуждната почитъ.

И петимата приближаватъ до жената, стискатъ ѝ ржката и изказватъ съчувствия и утѣшения: все пакъ, тя трѣбва да се гордѣе, че е родила синъ, който почива на такова знаменито мѣсто — О, yes! — подъ тая Арка, построена отъ римскитѣ цезари...

И доволни отъ себе си, съ тържествени лица, тѣ сѣдатъ отново въ колата, която бавно завива срѣдъ лудия въртопъ на вечерния кръстопжтъ при Етоаль.

* * *

Нима тоя день нѣма да има край? Валерианъ Пламеновъ обръща глава и вижда приведения гарсонъ, който за втори пжтъ му казва:

— Викатъ ви, господине.

Задъ прислужника стои другъ човѣкъ съ галонирана фуражка, който се кланя усмихнатъ.

— Готовъ ли е господинътъ? Тръгваме.

Поетътъ още не може да проумѣе. Той току-що довърши вечерята си, гжстия куантро щипе приятно езика му, сладка умора го натиска въ коженото кресло, той мечтае да се намѣри изведнажъ въ леглото си. Безъ да мисли, той става отъ масичката, запалва нова цигара, тръгва подиръ човѣка и едва при вратата на хотела се сѣща. Предъ входа стои черенъ автокаръ съ малъкъ надписъ: „Парижъ-нощемъ“. Всички сж вжтре и чакатъ. Той въздъхва покорно и се качва. Колата веднага тръгва.

Нощниятъ хладъ разпъжда умората и освежава челото му. Улицитѣ бучатъ по-глухо, и въ мрака високо надъ лъсналитѣ асфалтови ивици блесватъ, гаснатъ, отново пламватъ, гонятъ се и се въртятъ хиляди пѣстри огньове на надписи и реклами.

Колата безшумно върви по широки свѣтли булеварди, после затъва въ мрака на сѣнчести алеи, прекосява безлюдни улички и отново излиза на шумни кръстопжтища. Слизатъ въ „Луна Паркъ“, качватъ се на „Рускитѣ планини“ и „Гжсеницата“, припадатъ отъ смѣхъ предъ кривитѣ огледала, спускатъ се въ „Водопада“. После тръгватъ за Монмартръ. Минаватъ презъ Клиши край „Черната котка“ и „Дветѣ магарета“, спиратъ за мигъ предъ рубиненитѣ крила на „Мулень Ружъ“, предъ блѣсъка на Пигалъ и рускитѣ кабарета съ изправени

предъ портитѣ казаци. Отбиватъ се въ схлупената кръчма на „Mère Cathérine“ съ завески отъ бѣли и червени квадрати, дето цѣлата публика ги посрѣща съ викове, пѣсни и кани, пълни съ вино отъ френско грозде. После бавно възлизатъ до Сакре-Кьоръ.

Неусѣтно, всичкия шумъ, свѣтлини и врѣва изчезватъ, удавени въ гжстия мракъ, който ги заобикаля. Високо надъ тѣхъ свѣти челото на бѣлата черква, като звезда въ тъмното небе. А долу, сякашъ въ безкраенъ портъ, блещукатъ свѣтлинитѣ на огромния градъ, и една глуха мълва тѣтне въ неподвижния въздухъ. Далечъ, почти въ края на хоризонта, кулата на Айфелъ свѣтва и изгасва равномерно като фаръ, изрѣзвайки въ черната нощъ огнения надписъ: Сит-ро-енъ... Сит-ро-енъ...

Когато слизатъ долу, приближава полунощъ.

Сега колата поема къмъ лѣвия брѣгъ, къмъ потайнитѣ свърталища на апашитѣ и къмъ знаменитата кръчма на Робеспьеръ, при кея на Латинския кварталъ. Улицитѣ сж затихнали и лъщятъ като черни огледала. Колата минава край спящитѣ магазини на Прентанъ, съ заключени въ витринитѣ експресионистични восъчни кукли, спуска се край Операта, потънала въ мистичното сияние на моравитѣ завеси, и следъ нѣколко минути, завивайки отъ площадъ Сенъ Мишелъ по тѣсната уличка Сенъ Северенъ, излиза предъ мжтно освѣтена кръчма. Вжтре ридае хармоника, единъ човѣкъ по риза и съ засукани ржжави се показва на вратата и кани:

— Влѣзте, господа, влѣзте! Това е историческата кръчма на якобинцитѣ. Ще видите кървавитѣ петна по стенитѣ и дървника, на който сж клали жирондинцитѣ...

Човѣкътъ съ тржбата събира групата и всички влизатъ. Само Валерианъ Пламеновъ остава вънъ. Той усѣща смъртна умора, главата му се върти, никаква кръвъ и никакви якобинци не го съблазняватъ. Той се качва въ първото такси и се връща въ хотела, полумъртавъ за сънъ.

* * *

Часътъ минава 11. Блякъ и тая вечеръ не дойде. Седналъ на терасата до входа на „Ротондата“, Валерианъ Пламеновъ се вглежда въ

лицата на минаващите мъже. Какво става с Магнитния човек? Поетът усеща лека, неприятна тръпка, като че изведнаж се вижда изоставен и застрашен от хиляди неизвестни опасности. Три вечери наред той чака тук, според указанията на човека от „Будното око“ — но високия червен американец не идва. Тълпата шуми, весела, пъстра, космополитна. Отсреща Куполът и Домът гръят в оранжево-сини блъсъци. Какво прави сред тоя океан от чужди и непознати хора Валериан Пламенов, в тоя огромен, потаен и лукав град — сам с тая празна чаша пред себе си? Какво става с непознатия крадец, по чиито дири го подмами Томи Бляк? Или може би, всичко това му се е присънило, и той е едновременно пленник и действащо лице в някаква странна фата-моргана?...

Но той напипва в джоба си паспорта, чековата книжка, вижда манекюраните нокти на ръцете си, кутийката цигари „Turmac“ — и разбира, че всичко това не е никакъв сън и че наоколо му е кипналият нощен Париж. Въ същност, защо толкова му е притръбвал чудноватия детектив и цялата тая история, в която той го повлече? Какво го интересува и тоя мистериозен крадец и това глупаво сърдце, чиято липса той вече не чувства? Та мигар има нещо по-сладостно и по-пълно от това, да си млад, свободен и охотен в тоя единствен град, чиито тайни прелести очакват само твоето желание?

Той поръчва четвърта чаша касис с лед и се заглежда към залата. Огледалата отразяват хиляди глави, една дама с деколтиран до кръста гръб се качва към дансинга на втория етаж. Минават продавачи на захаросани фурми и орехи. Отсреща някакъв бледен, дългокос момък рисува профила на нашия герой, и след пет минути му го поднася. Валериан Пламенов небръжно му хвърля 50 франка и изследва с присвити очи скицата. Въ същия миг, той усеща мека и топла гръд, която докосва продължително рамото му. Облак остър парфюм го обвива и един напъвен глас прозвучава до ухото му:

— Свободен ли е другия стол на масата, monsieur?

Поетът дига очи и преди да съобрази, отговаря:

— Не, аз чакам някого, madame.

И веднага съжалява. Другъ господинъ на съседната маса услужва на дамата и тя сѣда. Сега Валерианъ Пламеновъ вижда едно мургаво, напудрено съ окрова пудра лице, високо чело съ отмѣтнати назадъ смолисти коси, две черни очи, съ лукави пламъчета, една перверсна и неотразимо привличаща уста, цѣфнала като тъмnochервенъ карамфилъ, и една гола ржка, която трака цигара върху масичката. Очитѣ, извити къмъ него, гледатъ насмѣшливо и дръзко, той се извъръща ядосано, иска смѣтката и става. Гореща тръпка пропѣлзява по снагата му. Улицата, тераситѣ, залитѣ звѣнятъ отъ смѣхове, закачки и любовъ. Отъ изхода на метрото излизатъ прегърнати двойки, по жглитѣ се цѣлуватъ. Отгоре се спускатъ спирали лѣнива и чувствена музика. Нощта кипи въ пароксизма на млада, пѣргава и сладка плътъ. Жени, жени, жени, прекрасни и достѣпни. Въ тая лѣтна парижка нощъ, единственъ той е самъ.

Той нервно разкършва плещи и трѣгва безъ посока, безъ цель, решенъ да се изостави на милосърдния случай. На единъ тъменъ жгълъ слѣпецъ съ куче дреме въ сѣнката на голѣмъ домъ. Той пуска въ снетия каскетъ 2 франка и отминава. На срещния жгълъ, нѣкакъвъ субектъ съ бомбе приближава до него да запали цигара и го запитва:

— Вие сте чужденецъ?

— Да...

— Може-би, това ви интересува? — и той показва подъ палтото си купъ неприлични снимки, разтворени като вѣтрило. Пламеновъ поклаща глава и иска да отmine.

Но човѣкътъ продължава:

— Или — мистериитѣ на Парижъ? Една нощъ у Месалина? Или детската градина на Астартата? Или, може би, Корабътъ на сънищата?

— Корабътъ на сънищата?...

— Какъ, вие не сте чувалъ дори? О, *mon cher monsieur*, това е най-субтилното блаженство, приобщаването на човѣка съ Бога, мечтата, която става реалность! Спомнете си „Изкуствения Рай“ на Бодлера!... О, моля ви, моля ви, *suivez-moi, monsieur!*...

Може-би, нашиятъ герой би отминалъ равнодушно и тоя пѣтъ, както неведнажъ до сега, непредвиденото, което Провидението изпречваше на пѣтя му. Може-би, ако той би продължилъ да върви самъ, случаятъ, тая невѣрна чудесна птица съ пѣстроцвѣтни, мѣнливи пера, би му поднесълъ друга изненада, по-интересна и по-значителна,

която би могла да стане завой въ неговата жизнена линия. Но — пжтищата на сждбата сж неизповѣдими, както е прието да се казва въ подобни случаи. Затова и нашия поетъ, чувайки името на Бодлера, въ тоя кжсенъ парижки часъ, внезапно рѣшава, че това е едно предзнамение. И той трѣгва следъ непознатия мжжъ, който го води мълчаливо изъ безкрайни, тѣсни и тъмни улички, къмъ неизвестността.

* * *

Единъ дребенъ човѣкъ въ кимоно, съ пергаментово лице и тѣсни цепнати очи отваря предъ него врата въ дъното на коридора и го въвежда. Стаята е просторна, тапицирана въ тъмно, съ тежки завеси, постлана съ дебелъ пѣстъръ килимъ и задимена отъ пушекъ. Едно невидимо освѣтление ржси дискретенъ полузракъ надъ нѣколко отоманки и грамадни английски кресла, наредени край стенитѣ. На ниска масичка срѣдъ стаята гори като алхимиченъ огънь синьо пламъче на малка лампичка. Двама души лежатъ върху отоманки, трети се е изтегналъ въ едно кресло, отмѣтналъ глава назадъ, съ изцѣклени, полуотворени очи. Глуха тишина обвива нѣщата и хората. Никакъвъ шумъ не прониква отвънъ. Отвреме на време единъ продължителенъ, сподавенъ звукъ, повече стенание, отколкото въздишка, иде откъмъ мълчаливитѣ хора. Сетне отново гжста тишина.

Човѣкътъ въ кимоното, безшуменъ и гѣвкавъ, посочва едно празно кресло на Пламеновъ, отваря едно черно ковчеже съ инкрустирани арабески, и набожда отвжтре съ голѣма игла кжсче тъмно вещество. После взема отъ масичката дълга лула и поднася надъ пламъка на лампичката набоденото парче. Леко прѣцъне се разнася изъ стаята. Човѣкътъ сваля кжсчето отъ иглата, смачква го съ прѣсти въ малко, като грахово зърно, топче, пѣха го въ лулата и я запалва. И, приведенъ съ своето полуусмихнато лице на идолъ, подава я на новия гостъ ѣ казва:

— V'la, missi...

Валерианъ Пламеновъ смуква надълбоко първата лула въ Корабътъ на сѣнищата. Едно кѣлбо пушекъ повисва въ въздуха, бавно се уголѣмява, като го обвива цѣлъ, въ своя трѣпчивъ и плѣтенъ мирисъ.

Пушекът се застоява, закрива всичко наоколо му въ сива, полупрозрачна завеса. Постепенно кълбата се умножават, миризмата става по-силна, нѣкаква тежест притиска гърдитѣ на младия човѣкъ, стомахът му се свива въ леки спазми — ала изведнажъ, всичко минава, и предъ неговитѣ очи предметитѣ, стенитѣ, стаята безшумно се отдалечаватъ, чезнатъ и най-после се изгубватъ въ мѣтно-синкава далечина. Въ сѣщия мигъ отъ четиритѣ страни на хоризонта се задаватъ въ лекъ ритмиченъ хороводъ нѣкакви странни талази, порѣсени съ милиони сребърни искрици, всѣка отъ които звучи неизразимо тихо и нѣжно, като заглушена детска хармоничка. Тѣ се приближаватъ, съединяватъ, свиватъ се, изпълватъ пространството и се люшкатъ все така отмѣрено и леко, като звѣнтящи вълни отъ нѣкакъвъ въздушенъ океанъ, който е потопилъ вселената. Облегналъ глава въ жгѣла на креслото, Валерианъ Пламеновъ усѣща съ всѣка пора на тѣлото си тоя вълшебенъ блѣсъкъ, който звучи и въ самия него. Тѣлото му става безплътнo и се отпуска, понесено отъ невидими криле. Той е самъ въ тоя новъ, чудесенъ свѣтъ, който сѣществува само за него, и изпитва безпредѣлно и неизразимо блаженство. Изведнажъ, едно ново сияние преобразява всичко. Сега той се носи въ мелодичната прозрачностъ на едно невиждано свѣтло-зелено небе. Огромни портокалени, сини, виолетови и алени облаци плуватъ наоколо, минаватъ презъ него, звучатъ, отминуватъ, отново се връщатъ, разпукватъ се като исполински цвѣтя и се топятъ въ млѣчно седефени вълни. Лѣчезарната музика, все така неуловимо далечна, се точи по невидими нишки изъ тия вълни, родена и трептяща ведно съ вълшебнитѣ багри. Ала постепенно блѣсъка и нѣжнитѣ звѣнтящи звукове гаснатъ, замиратъ и се удавятъ въ мъглявъ и жълтеникавъ полужракъ. Изъ дрезгавината бавно изплуватъ съннитѣ очѣртания на нѣкаква тъмна, смѣтно позната улица, съ мокри стени и тротоари. На единъ жгѣлъ се мѣрка за мигъ нѣжна фигура на момиче, което гледа къмъ него съ своитѣ прекрасни, единствени въ свѣта очи. Рѣми ситенъ дѣждъ и въ влажната привечеръ върху блѣдото лице на девойката, дългитѣ спокойни очи се изрѣзватъ още по-живи. О, образътъ на девойката отъ позлатената рамка — и тѣхната първа, фатална среща въ оная далечна есенна вечеръ! Горчивина и бурна радостъ бликватъ едновременно въ гърдитѣ му, той простенва и протѣга рѣце да задържи видението, което изчезва отново, стопено въ жълтата

бездънна мъгла наоколо. Човѣкътъ съ кимоното слага втора лула въ протѣгнатитѣ ржце на момъка.

* * *

Когато Валерианъ Пламеновъ дига глава отъ облегалото на креслото, въ стаята нѣма никой. Презъ завеситѣ се цеди утрenna дрезгавина. Страшна умора смазва цѣлото му тѣло. Челото е стегнато въ обръчи, нозетѣ му се подгъватъ като чужди. Таксито се носи изъ празнитѣ улици въ тоя раненъ часъ. Край бордюритѣ шуртятъ вади, въ първитѣ кафенета свѣтятъ още лампи, работници съ вързопи подъ мишница бързатъ къмъ дупкитѣ на метрото.

Коридоритѣ на голѣмия хотелъ сж полутъмни и тихи. Той едва успѣва да се съблѣче, тръшва се въ леглото и затваря очи. Но не може да заспи. Изведнажъ, предъ него израства Нотрѣ-Дамъ, а върху нея, между дветѣ кули, се катери, и най-последъ се качва отгоре ѣ Джамията. Тѣ почватъ да се въртятъ бавно, покланятъ му се, изчезватъ, пакъ се явяватъ и внезапно се превръщатъ въ Наполеоновата гробница. Отъ дветѣ страни на входа сж изправени безброй криви огледала отъ всевъзможни форми и вътре се блещатъ хиляди уродливи лица. Насрѣдъ широкитѣ стѣпала единъ розовъ пеликанъ отъ Жарденъ де Плантъ трака съ клюнъ и креци: Анна Австрийска!... Анна Австрийска!... А въ това време, изправена на три крака, съ човѣшко ухилено лице и съ дълга лула въ устата, минава въ бързъ смѣшенъ танцъ Айфеловата кула, минава, връща се, минава, връща се и стреля въ небето огнени залпове: Сит-ро-енъ... Сит-ро-енъ...

После мигновено, всичко се проваля въ дънъ земя, и остава само гжстъ мракъ, въ който угасватъ и звукове и свѣтлини.

Късно привечеръ прислужникътъ събужда младия човѣкъ съ една радиограма:

„Чакайте 29 юний Венеция Лидо хотелъ Екселзиоръ
Блякъ“.

* * *

Нѣколко дни нашиятъ герой отново чака тайнствения представителъ на американската кжща за издирвания. Разхожда се изъ каналитѣ, лежа по пѣсъка на плажа, между кралетѣ на консервени кутии и киноартиститѣ, дошли отвѣдъ океана, снима се на площада „Санъ-Марко“ срѣдъ гължбитѣ, и яде спагети съ пармезанъ. На четвъртия день пристигна втора радиограма:

„Следитѣ отново загубени. Точка. Чакайте въ София.
Точка.

Блякъ“.

ПРИКЛЮЧЕНИЕ ПЕТО

ВЪ КОЕТО ЧИТАТЕЛЪТЪ СЕ ОТБИВА ВЪ КАФЕНЕ „МАДАГАСКАРЪ“ И ПРИСЪЖТСТВУВА
ХЛАДНОКРЪВНО ПРИ МЪЖИТЕЛНАТА ЕКЗЕКУЦИЯ НА ДВАМАТА АВТОРИ И НА ТЪХНИЯ ГЕРОЙ. ЗА
КИТАРИТЪ И МАНДОЛИНИТЪ НА ДОБРОТО СТАРО ВРЕМЕ, ЗА МАЙМУНСКИТЪ ТАНЦИ НА НОВОТО
ПОКОЛЕНИЕ И ЗА ДИАЛЕКТИЧЕСКИЯ МАТЕРИАЛИЗЪМЪ НА БЕТХОВЕНОВАТА МУЗИКА.
ЛИТЕРАТУРНИЯТЪ РАЗПУТИНЪ И НЕГОВАТА ВЪЛШЕБНА ЧАНТА.

Въ тоя душенъ слънчевъ следобѣдъ, когато изъ улицитѣ се срѣщатъ наредко минувачи и градътъ изглежда почти запусътъ, въ литературното кафене „Мадагаскаръ“ кипи необикновено оживление и голѣмиятъ вентилаторъ надъ единъ отъ прозорцитѣ бръмчи като аеропланенъ моторъ.

Всички маси въ залата сж заети, свободна е само масата въ жгъла до вратата, и ти, читателю, можешъ да седнешъ край нея и да изпиешъ едно кафе, докато настѣпи вечерния часъ за твоята всѣкидневна разходка по булеварда.

Не бързай, не любопитствувай. Имай малко търпение и ти ще узнаешъ скоро, какво става задъ картоненитѣ стени на нашия непристѣпенъ литературенъ островъ.

* * *

— Научихте ли новината?

— Каква новина?

— Минковъ и Константиновъ написали колективенъ романъ.

— Кой Минковъ?

— Светославъ Минковъ, подражательтъ на Хофманъ и Майринкъ.

— Ахъ, тѣй. Значи, пакъ страхотии и фантастични измислици.

— Да, да. А Константиновъ сантименталничи навѣрно по старъ навикъ и ни поднася отново нѣкоя отъ своитѣ вѣчни любовни историйки.

— Хубава литературна попара, нѣма що да се каже.

— Че азъ, доколкото зная, Константиновъ не цени никакъ работитѣ на Минковъ, нито пъкъ Минковъ се отнася много ласкаво за творчеството на Константиновъ. Какъ ли сж се събрали двамата да пишатъ романъ?

— Защо се чудишъ? У насъ всичко е възможно.

— Вижте какво, господа, — обади се единъ бѣловласъ литературенъ критикъ, като дигна успокоително ржка и цѣлата компания около масата онемѣ въ мигъ. — Колективниятъ романъ съвсемъ не е нѣщо ново. Въ Франция, тоя видъ литературно творчество, какъвто е, напримѣръ, „Романътъ на четиримата“, сжществува твърде отдавна, ала и до днесъ още не може да се наложи на вниманието на читателската публика. Та и допустимо ли е, единъ сериозенъ читателъ да си губи времето въ четене на колективни романи, когато всѣки день въ свѣтовната литературна съкровищница никнатъ толкова ценни книги, които той бездруго трѣбва да прочете? Единъ романъ, написанъ отъ двама, отъ трима, или отъ четирима автори, не може да има най-напредъ опредѣлена физиономия, следъ това не може да не страда отъ липсата на органична връзка между отдѣлнитѣ части, и най-сетне такъвъ единъ романъ нанася страшенъ ударъ върху самочувствието на всѣки едного отъ авторитѣ, тъй като нито единъ отъ тѣхъ не може да каже, че е единствения баща на своето, все пакъ, собствено дете.

Критикътъ сръбна нѣколко глѣтки кафе и продължи съ сжщия съкрушителенъ тонъ:

— После тукъ има нѣщо друго. Представете си, че азъ, като литературенъ критикъ, пожелае да нападна Минковъ за тая, или оная страница отъ романа. Той ще се нахвърли веднага върху менъ и ще се развика: „Слушай, приятелю, искамъ публично опровержение за нападкитѣ, които сипешъ по мой адресъ. Ако нѣщо не ти харесва въ романа, върви се разправяй съ Константиновъ. Азъ изпълнихъ достойно задачата си и не мога да отговарямъ за чужди грѣхове“. Или, да кажемъ наругая по сжщия поводъ Константиновъ. Тогава пъкъ той ще ме дръпне за ухото: „Кой ти дава правото, господине, да плешишъ глупости, когато не знаешъ, какъ стои работата? Минковъ е виновенъ за посоченитѣ отъ тебъ недостатъци, а не азъ“. Разбирате ли, по такъвъ начинъ двамата автори ще се изплъзватъ като жива риба изъ везнитѣ на

строгата литературна преценка, а критиците ще бъдат обвинявани в недобросъвестност. Но вие ще ми възразите: я вземи, че наръжи и двамата. А, вижте, с това не съм съгласен. Може би аз имам известни съображения, за да не мога да сложа и двамата автори под един знаменател. Да-а-а, — въздъхна тежко и многозначително критикът, и като се отпусна върху облегалото на стола си, замръзна в позата на Далай-Лама.

— Какъв е сюжетът на този роман? — попита с иронична усмивка един млад писател, окуражен от жестокото и все пак твърде приятно обезглавяване на авторите на колективния роман.

— Сюжетът не зная, — отвърна едно дребно човече, което подскачаше непрекъснато на стола си, убождано сякаш от гвоздеи, и чиято професия беше да разпространява литературните сензации, за да се радва на всеобщо благоволение и да бъде в интимни връзки с всеки един от така наречените хора на перото. — Сюжетът не зная, — повтори човечето, — но затова пък заглавието на романа ми е много добре известно:

„СЪРДЦЕТО ВЪ КАРТОНЕНАТА КУТИЯ“.

По лицата на колегите се изписаха най-разнообразни гримаси. После зачести бърз картечен огън:

— Сърдцето в картонената кутия!

— Какво глупаво заглавие!

— Че не можах ли да измисля нещо по-хубаво!

— Да беше поне „Сърдцето в кутията от картон“.

— Защо? Можеше да се каже само „Сърдце“. Много по-просто и по-изразително.

— Чакайте, чакайте, тук има плагиатство! Такова заглавие съм срещал някъде.

— В един руски роман, нали?

— От Пилняк?

— От Еренбург?

— От Бунин?

— Не, въ единъ английски романъ. Дяволъ да го вземе, забравихъ името на автора.

— Да, да, и азъ си спомнямъ. На времето четохъ рецензия за него.

— И на менъ ми разправяше единъ приятелъ за тоя романъ. Действието се развивало въ Лондонъ.

— Не, въ Манчестеръ. Нали и азъ бѣхъ съ тебъ, когато ставаше дума за тая книга!

— Тоя случай трѣбва да се изнесе веднага въ печата.

— На всѣка цена! Иначе, би значило да поощряваме литературнитѣ кражби.

— За плагиатството трѣбва да има специаленъ законъ.

— Така е, просто да му отнемешъ правото на такъвъ да пише.

Малкото човѣче следѣше съ тържествуващо задоволство въздействието на думитѣ си. Когато разговорътъ започна да се прелива въ цвѣтоветѣ на небесната джга и да дава явни признаци, че ще премине на друга тема, човѣчето сложи нова лента въ картечницата и възвести:

— И все пакъ, вие не знаете най-интересното. Не знаете, кой е героятъ на колективниятъ романъ.

— Кой? Кой?

— Кажи.

— Героятъ на тоя романъ, — рече тайнствено човѣчето, като се озърна наоколо, — е Валерианъ Пламеновъ. Нашиятъ Валерианъ Пламеновъ.

— Валерианъ Пламеновъ! — екнаха въ хоръ всички присѣдстваващи и отъ очитѣ имъ потече сякашъ сиропъ.

Въ тоя мигъ една муха, зашеметена отъ литературната атмосфера на кафенето, се пхна по погрѣшка въ отворената уста на нѣкакъвъ загадъченъ и твърде мълчаливъ господинъ съ алабросъ, който я глътна, преди да се опомни, и следъ това почна да плюе ожесточено по пода.

* * *

— За Парижъ ли?

— Командировали го отъ министерството на просвѣтата.

— Та него ли намѣриха да изпратятъ? Мигаръ нѣма други, много по-заслужили писатели?

— Нищо, нищо. Нека се поразходи изъ Европа, дано стане по-продуктивенъ.

— Не, той заминалъ на свои сръдства. Сключилъ контрактъ съ нѣкакъвъ американецъ.

— Контрактъ ли? Какъвъ контрактъ?

— Да напише сценарио за филмъ.

— Добре се е наредилъ тогава.

— А, не му завиждамъ никакъ. Най-лесното е да кажешъ сбогомъ на поезията и да почнешъ да пишешъ за пари.

— Че той нѣма никакъвъ усѣтъ къмъ филма.

— Ама ти мислишъ, че ще напише нѣщо? Нищо нѣма да напише. Ще прогуляе паритѣ на американеца и туй-то.

— Не сж хубави тия работи, господа. Ние, българитѣ, се излагаме страшно много предъ външния свѣтъ съ ей такива мошеничества. И после искаме да се интересуватъ хората отъ нашето изкуство и да ни превеждатъ на чужди езици...

Надъ мраморнитѣ маси въ кафенето се размаха черна широкопола шапка и подъ нея израстна кжсата набита фигура на известния професоръ Тарамбуковъ, който бѣше дошелъ да вземе следобѣдния си аперитивъ отъ две три пресни клюки, намазани върху филийка отъ най-добросъвестно възмущение. Професорътъ се яви, както винаги, неочаквано, обсебенъ отъ нѣкаква въображаема тревога, съ плувнало въ потъ лице, съ разчорлени коси, брада и мустаци, разсѣянъ по задължение, авторитетенъ по професия, забавенъ съ хитрата си невинностъ като лисицата отъ баснята за киселото грозде. Отъ него лѣхаше нѣщо явно разпутиновско, примѣсено съ 40 процента божествена кротостъ и съ 7 процента минезенгерско вдъхновение.

— Какво има, какво има? — смутолеви сякашъ на себе си професорътъ, като се залепи до компанията отъ пишуци братя и сложи върху масата натъпканата си до прѣсване чанта. (А компанията се увеличаваше всѣка минута, ферментираще и растѣше застрашително като легендарната японска гжба, която преди нѣколко години бѣше на голѣма почитъ у насъ, заради универсалнитѣ си цѣлебни свойства).

— Какво има? — повтори професоръ Тарамбуковъ и мушна чорлавата си глава между раменетѣ на двама свои близки приятели, въ

знакъ на непобедимо любопитство.

— Не знаеш ли? Валерианъ Пламеновъ заминалъ за Парижъ. Сключилъ контрактъ съ единъ американецъ да напише сценарио за филмъ.

— Още преди двайсетъ години, пардонъ, още преди седемъ години писахъ, че отъ тоя човѣкъ нѣма да излѣзе нищо! — избѣбри на единъ дѣхъ професоръ Тарамбуковъ, видимо удовлетворенъ отъ сбѣдването на своитѣ оракулски предсказания.

— Да, такава е днешното младо поколение, — забеляза съ театрална скръбъ единъ попростарѣлъ вече писателъ, авторъ на десетина човѣчни книги, между въпрочемъ твърде нечовѣчно написани. — Помните ли нашето славно време, когато ходѣхме по цѣли дни гладни и все пакъ не продавахме вдѣхновението си за пари?

— „Вдохновение не продається, но рукописи можно продать“, е казалъ Пушкинъ! — чу се гласъ въ далечината.

— Помните ли оня чистъ възторгъ, който разпалваше сърдцата ни и ни караше да служимъ всеотдайно на изкуството, безъ да търсимъ нѣкакво възмездие за нашия безпримѣренъ героизъмъ? — продължаваше съ неврастениченъ патосъ авторътъ на човѣчнитѣ книги. — Помните ли луннитѣ нощи и серенадитѣ съ китари и мандолини подъ прозорцитѣ на нашитѣ вдѣхновителки? А днесъ, какво е? Днешнитѣ млади писатели ругаятъ налѣво и надѣсно, отричатъ всички културни ценности на миналото, пицятъ постоянно за хонорари и за командировки, танцуватъ разни маймунски танци и се обясняватъ въ любовъ на всѣка срещната жена. Модерни хора, а? Не, това сж чисто и просто хулигани, които носятъ гибель за литературата ни. И после се чудимъ, защо никой не чете българската книга. Разбира се, че никой нѣма да я чете, щомъ като нейнитѣ творци сж стигнали до положението да пишатъ едновременно и стихотворения и сценарии за филми. Та туй сериозно отнасяне ли е къмъ изкуството, кажете за Бога?

— Ами я да обърнемъ другата страна на медала, — извика единъ младъ романистъ, който не можеше да слуша хладнокрѣвно ругатнитѣ по адресъ на своето поколение. — Вие, старитѣ вълци, съ китаритѣ и мандолинитѣ, не ми разправяйте какво е било едно време, а ми кажете, какво е сега. Ти, наприкладъ, който се правишъ на светецъ, не снемаше ли до земята шапка на журитѣ отъ комисията по раздаване на

литературни премии, а после, когато романа ти остана ненаграденъ, не само, че престана да поздравлявашъ сжщитѣ тия хора, но започна дори да ги псувашъ като хамалинъ?

— Това е вече съвсемъ друго! — озжби се човѣчниятъ писателъ. — Менъ не ми е за паритѣ. Плюя имъ на премията! Азъ, приятелю, работя отъ двадесетъ години и заслужавамъ поне едно морално удовлетворение, разбирашъ ли? Ето, кое ме възмущава. Ако искашъ да знаешъ, за менъ дори е унизително да бжда награждаванъ заедно съ такива хлапаци като тебъ, които отъ вчера сж прописали.

— Не се вълнувайте, господа! — намѣси се нѣкакъвъ тежъкъ арбитраженъ гласъ, тѣй като въ наелектризираната атмосфера на кафенето започна да се чувства озонния миризъ на приближаващъ скандалъ.

— Не, не е така! — обясняваше представителятъ на старото поколение. — У насъ нѣма никаква литературна традиция, никаква почитъ къмъ дѣлото на единъ завършенъ писателъ. Достатъчно е да надраскашъ едно стихотворение, за да сложишъ подъ сѣнката си ония, които иматъ задъ гърба си многотомна литературна дейность!

— Времето е най-добрия ценителъ! — съобщи тържествено, като на американско наддаване, професоръ Тарамбуковъ, и човѣчниятъ писателъ се успокои веднага, виждайки мислено въ бждащето, срѣдъ нѣкакъвъ голѣмъ площадъ, собствения си паметникъ, украсенъ съ гирлянди отъ току-що цѣфнали хризантеми.

Единъ гладкообрѣснатъ теноръ съ твърде масивно тѣлосложение, който бѣше попадналъ съвсемъ случайно въ нашата компания, се изкашли предупредително и безъ всѣкакъвъ разуменъ поводъ изплакна гърлото си съ нѣколко такта отъ арията на Каварадоси изъ „Тоска“.

* * *

Загадъчниятъ господинъ съ алаброса се премѣсти на друга маса, кждето седѣха трима представители на пролетарското изкуство. И тримата бѣха съ превързани глави, съгласно закона за защита на държавата, който пазѣше девственостъта на естетиката отъ фанатизъма на партийната тенденция.

— Какво има на отвъдния лагеръ? — попита единъ отъ тримата другари, като се усмихна презрително.

Следъ петъ минути, човѣкътъ съ алаброса отговори апокалиптично:

— Фашисткото изкуство залѣзва.

Шъпотътъ около маситѣ ставаше все по-плътенъ, сгъстяваше се и пълзѣше като грамадно стонящо чудовище, изъ чиято уста течеше пѣна и изригваха отровни пламъци. Въ задимения въздухъ на кафенето лъщеа зловещитѣ маски на литературнитѣ палачи, всѣки отъ които чакаше съ нетърпение своя редъ, за да обезглави публично избраната си жертва. Извратеността на кървавата наслада стигаше до тамъ, че нѣкои отъ палачитѣ започваха екзекуцията ужъ на шега, съ едно почти ангелско състрадание къмъ осъдения, когото веднага следъ това умъртвяваха съвсемъ неочаквано съ най-острия ножъ на злоезичието.

— Бездарникъ!

— Маниякъ!

— На годината пише по едно стихотворение.

— Нашиятъ приятелъ Синчецовъ яде кисело млѣко съ критика Листопадовъ.

— Социалната революция ще сложи всѣкиго на мѣстото му.

— Въ едно изречение петъ граматични грѣшки.

— Напиши, напиши ти тая статия за диалектическия материализъмъ на Бетховеновата музика.

— На шестъ месеца ходи веднажъ на баня. Страхъ го е да не настине.

— Отруденитѣ маси не искатъ пѣсни за луната, а манифести за хлѣбъ.

— Вманиячилъ жена си. И тя започнала да пише стихове.

— Темпо! Темпо! Аеропланизъмъ въ литературата!

— Та ти не знаешъ ли, че той е членъ на теософското общество? Всѣка вечеръ разиграва масичка и лъже хората, че билъ медиумъ.

Изведнажъ въ срѣдата на голѣмата компания избухна тревога. Чу се женски писъкъ и звънъ отъ счупена чаша. Успокойте се, нѣма нищо особено. Професоръ Тарамбуковъ носѣше още отъ сутринята въ чантата си една жива кокошка, която най-сетне бѣ снесла яйце между ржкописитѣ и бѣ изкудкудакала въ знакъ на протестъ, че я сравняватъ съ нѣкаква поетеса. Разбира се, русокосата келнерка не знаеше тая

подробност и затова, когато таласъмската чанта подскочи към протъгнатата ѝ надъ масата ржка, нещастната девойка изписка обезумѣла отъ ужасъ и изтърва тенекия подносъ на земята.

* * *

Виждашъ ли, читателю, какви чудни нѣща ставатъ въ литературното кафене „Мадагаскаръ“? Я по-добре си вземи ти шапката и бѣгай навънъ, защото не се знае, какво може да стане по-нататъкъ.

Ха, каква щастлива случайностъ. Ето, тъкмо сега по отсрещния тротоаръ минава и злочестиятъ поетъ Валерианъ Пламеновъ, заедно съ своя нѣкогашенъ състудентъ, за когото, ако не се лъжемъ, бѣхме загатнали още въ второто приключение на нашия романъ. Побързай да ги настигнешъ и да чуешъ, какво приказватъ, защото отъ тѣхния разговоръ, именно, зависи развитието на по-нататъшното ни повествование.

ПРИКЛЮЧЕНИЕ ШЕСТО

ВЪ КОЕТО СЕ ПИЯТЪ НАЗДРАВИЦИ ПРИ ЕДИНЪ ГОДЕЖЪ, И ЧИТАТЕЛЪТЪ НАВЛИЗА ПО НЕОБХОДИМОСТЪ ВЪ НЪКОИ БАНАЛНИ ПОДРОБНОСТИ НА ВСЪКІДНЕВИЕТО. ПАКЪ ЗА ПСЕВДОНИМИТЪ, ЗА ДВОЙНИТЪ ИМЕНА НА ВАГАБОНТИТЪ. ДИАЛОГЪ МЕЖДУ ГРАМОФОНА И ИЗДАТЕЛЯ, ФАТАЛНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА СТАРИТЪ СТИХОВЕ И СВАТБЕНИТЪ ПОКАНИ.

— Н-е-е, не можешъ се отърва!... Не те пускамъ! — викаше едриятъ фабрикантъ на цигли, прихваналъ здраво подъ ржка нашия герой. — Работа имаме да вършимъ ний съ тебе, братле! Тю, да му се не види, София наопъки обърнахъ, а пъкъ той, приятеля, въ туй време по западъ шеталъ. Какъ тъй бе, Фирка, какъ стана тая работа?

Тъ вървѣха срѣдъ вечерната навалица на булеварда.

— Зеръ, Дамяне, късметъ. Само вие ли ще се разхождате... усмихва се самодоволно Валерианъ Пламеновъ.

— А бе, късметъ, късметъ, ама и късмета не е слѣпъ... Нѣкой меценатъ, или меценатка, а?

— Професионална тайна...

— Добре, добре — не ти искамъ тайнитъ... Ами я слушай да ти разправа за какво съмъ те дирилъ, като побърканъ, толкова време! Помнишь нашия разговоръ, вечерята, кога пръвъ пжтъ се видѣхме? Работата е опечена! — заяви тържествено фабриканта и лапна една дебела цигара съ златенъ край.

— Какво сме приказвали? Каква работа?

— Всичко! И търговията и булката! — отсѣче едриятъ като махна решително съ ржка. — Свършено! Следъ 6 месеца, ако не се разхождашъ съ собственъ „Кадийакъ“ или „Рольсъ-Ройсъ“ — не като моя остарѣлъ „Фиатъ“ — да не ми думатъ Дамянъ Коцевъ!

Пламеновъ скептично-усмихнатъ го гледаше.

— Не ме гледай тъй, ами слушай. Идвамъ преди петнадесетъ дни тукъ, и една вечеръ се отбивамъ на кафе у моя сватъ Панайотъ х. Ставревъ, може да си го чувалъ, фирма за експортъ на агнешки кожи. Дъщеря му е моя кръщелничка. Приказваме туй-онуй, по едно време зарвамъ на нейната масичка една книжка. Гледамъ отгоре —

„Валерианъ Пламеновъ“. Бре, думамъ си, вижъ го ти дявола, нашия Фирка, по моминскитѣ масички!... Докато кажа нѣщо, току кръщелничката се обади: „Челъ ли си, кръстникъ, стихотворенията на Валерианъ Пламеновъ? — Чудно хубави!... Пъкъ и самъ той какъвъ е интересенъ!...“ И очичкитѣ ѝ блѣстятъ, блѣстятъ... „Какъ, думамъ, да не съмъ ги челъ, всички съмъ ги изчелъ. Та ние сме най-близки приятели...“ И изведнажъ, като свѣткавица блѣсва въ мозъка ми: Ами че тя — работата ясна, като бѣлъ день! Това мѣсто е предопредѣлено за Фирката, и всичко трѣбва да се претупа най-скоро. Нѣма време за бавежъ.

— Ама ти сериозно ли приказвашъ? — засмѣ се Пламеновъ.

— На другия день — продължи фабриканта, безъ да му отговаря — отивамъ при стария. Поприказвахме и се разбрахме. „Само, казва, да го видя, че тогава. Пъкъ и Фанка да си помисли — не е шега тая работа...“ Трепери стария надъ девойчето. Овдовѣлъ е отдавна, едно дете му е, слуша я като робъ. Богатство, триетажна кжща, а пъкъ момичето — пѣпка — 20 годишно, свършило е католическия пансионъ, и гори да се запознае съ тебе...

— Ама какъ така изведнажъ, бе джанъмъ? Тѣй ли ставатъ тия работи?

— Ами какъ ставатъ тия работи? Да не е съ мъдруване, съ въздишки и съ стихотворения? — Изведнажъ се озъби едриятъ тракиецъ. — Чувай, драги, или ще ме слушашъ, или дигамъ ржце отъ тебе. Азъ десетъ дена се изтрепахъ да тичамъ, бждещето ти уреждамъ — пъкъ ти сега ще ми философствувашъ. Изпърво, нали приказвахме, мислѣхъ да те взема при себе си въ Хасково. После, като ми хрумна това, думамъ си: по-добре, той не е за провинцията... Тукъ му е мѣстото. Ще поеме работата на дѣда си, ще я разшири. А да ти кажа, и азъ отдавна имамъ една идея, само че нѣмамъ вѣренъ човѣкъ. Пъкъ и повече капиталъ не трѣбва. Та, станешъ ли ти веднажъ х. Ставревъ зетъ, ще му дръпнемъ съ тебе едно О. О. дружество за експортъ на кожи, сухи черва и перушина, че свѣтъ да ти се замае. Азъ вече проучихъ въпроса. Две чужди фирми се интересуватъ. Милиони ще потекатъ, братле! Може и акционерно дружество да направимъ... Пипни половината акции въ ржце, живеи си съ булчето бейски, и само стрижи купонитѣ! Кефъ ти въ Парижъ, кефъ ти въ Мадагаскаръ се разхождай...

— Ехъ, че го рече и ти, въ Мадагаскаръ... — кисело отвърна Пламеновъ като чу това име.

— Е, думата е тъй де... Сега — разбрахме ли се? Утре привечеръ ще те водя у тѣхъ, да се запознаете. Разбира се, ще кажешъ на Фанка, че отдавна си я харесвалъ, тъй му е реда. Пъкъ ще направимъ една свадба — димъ ще се вдига. Азъ съмъ ти кумъ, ще телеграфирамъ на жената да дойде. Следъ свадбата, въ Чамъ-Кория. Азъ тегля разноснитѣ. И тъй, разбрано, нали? Утре ще те взема отъ кѣщи, и право тамъ. Ха, сега довиждане, че ме чака въ „Охридъ“ единъ предприемачъ...

Валерианъ Пламеновъ продължава пѣтя си срѣдъ тѣлпата. Една смѣтна полуусмивка играе по лицето му. Въ главата му се носятъ пожелсани, неясни, приятни мисли.

* * *

— Та какъ, кайшъ, ви бѣше името, Каменовъ ли?

— Валерианъ Пламеновъ. То не е име, тате. То е псевдонимъ.

— Какъ тъй, бе джанъмъ? Хемъ име — хемъ, не е? Кое ти е истинското име, кръщелното?

— Зафиръ Сжбевъ...

— Ха тъй кажи бе чоджумъ! Що е туй Каменъ-Пламенъ и незнамъ още какво! Защо ти е друго име? Че тѣ само вагабонтитѣ носятъ по две имена!...

— Ама тъй е прието въ литературния свѣтъ, тате!

— Бе, холанъ и ти, Фанче, такава хубаво име Зафиръ да има, че да си търси друго! Я ги оставете тия приказки — детински работи сѣ тѣ! Не ми трѣбватъ никакви Валериани и Пламени — търговия съ такава име не се върти. Тъй ли е, Дамяне, а?

— Нищо, нищо, бай Панайоте, ще се нареди, всичко ще се нареди... Веднажъ да тропнемъ на сватбата — другото е лесно...

* * *

Годежътъ стана следъ два дни, както се казва, въ тесенъ семеенъ кръгъ. Присъжтствуваха една стара леля съ брадавица на горната устна, една презрѣла мома, втора братовчедка, която знаеше да гледа на кафе, кавалерийския подполковникъ съ замѣстникъ прокурора и кръстника. Свадбата бѣ опредѣлена следъ две седмици.

* * *

— Едно-о, две, три — четири, едно-о, две, три — четири... Ахъ, дяволъ да го вземе, пакъ не върви... Едно-о-о...

Съблеченъ по риза и зачервенъ, Валерианъ Пламеновъ прегърналъ единъ столъ, изпъва кракъ напредъ, пристѣпя и брои гласно при всѣка крачка.

Единъ грамофонъ върху етажерката съска и гъгне Аржентинско танго.

Валерианъ Пламеновъ се учи да танцува. Той вече взе нѣколко урока съ учителя, а сега продължава самъ.

„Фокстротъ, какво е фокстрота — разговаря той мислено съ себе си. — Все едно, че марширувашъ: разъ-два-разъ-два... Тангото е друго нѣщо, вие се, като дактилна рима...”

Той навива отново грамофона. „Хайде...”

„Едно-о-о, две, три — четири...”

На вратата се чука. Увлечения танциоръ не чува. Втори пжтъ се чука, и единъ човѣкъ влиза безъ да дочака отговоръ. Директорътъ на книгоиздателството „Мравунякъ“. Една минута той остава неподвиженъ, избѣлѣлитъ му вежди се извиватъ като две тънки запетаи, устата остава отворена. После изведнажъ ядовита гримаса сбръчква въ ситна мрежа широкото му бръснато лице.

— Карайте, карайте, любезний, не се смущавайте...

Пламеновъ се обръща, сепва се, оставя стола, и спира грамофона.

— Вижъ, това занимание е добро — продължава човѣка, като гледа домакина право въ очитъ. И тутакси кипва неудържимо: — Какво е това безобразие, моля ви се? Кжде е ржкописа ви? Де е обещаната поема? Или ги пратихте и тѣхъ при аванса? Не ви е срамъ — поети, културтрегери, елитъ — а ме карате три месеца, като лудъ да тичамъ и

да не мога и сѣнката да ви хвана?... Реклами пуснати, съобщения въ пресата, още петъ хиляди лева потрошихъ, а господина си прави разходки въ странство съ чуждитѣ пари, и се върти тука като дервишъ...

Пламеновъ оправя раздърпаната си връзка и го пресича:

— За какво, собствено, сте се развивалъ вие? Какви пари — какво странство? — И неочаквано се закискава. — Ха-ха-ха, съ вашитѣ пари? ха-ха-ха... Та вашия нещастенъ авансъ не може да плати дори единъ пжтенъ билетъ до Парижъ, господинъ директоре!...

— А какъвъ бѣсъ диришъ въ Парижъ, господине мой, като нѣмашъ пари и за билетъ? И защо ви е на васъ поетитѣ странство, нали имате фантазия? Всѣки да си знае мѣстото...

Навжсенъ, Валерианъ Пламеновъ свива устни, изважда отъ портфейла си нѣколко банкноти и ги хвърля на масата.

— Слушайте, ето ви аванса — и по-скоро ме оставете. Какво още ви трѣбва?

— Какъ какво? — вече по-меко, дига отново вѣжди директора на книгоиздателството. — Ами ржкописа? Кога ще ми го предадете?... Да не пропуснемъ и тоя сезонъ...

— Никакъвъ ржкописъ и никакъвъ сезонъ... Азъ съмъ решилъ известно време да не печатамъ. Разбрахте ли ме? Ржкописъ нѣма да получите.

— Ама какъ е възможно това, моля ви се, — повишава гласъ човѣка — реклами, съобщения, печатница ангажирана...

— Чуйте, господине издателю, вземете си паритѣ и ме оставете. И не викайте тѣй, азъ не съмъ ви слуга... Помнете, че пакъ вие ще имате нужда отъ мене, не азъ отъ васъ...

— Чуйте пжкъ вие сега, господине писателю! Азъ днесъ съмъ търговецъ на книги — утре на басма... Кой знае кой отъ кого ще има повече нужда...

— Тжкмо, тжкмо... усмихва се злобно Валерианъ Пламеновъ — понеже сте търговецъ, не се знае дали именно вие не ще се нуждаете отъ мене...

Неочаквано нѣкаква бърза мисль минава презъ главата на книгоиздателя. Той мигомъ утихва, лицето му се измѣня неузнаваемо и той подава ржка на младия човѣкъ:

— Чакай бе, младо, слиса ме съ виковетъ си, че забравихъ да те поздравя. Тю, ама че си огънь и ти! Хайде честито да е — щѣль си да ставашъ х. Ставревъ зетъ! Истина, нали? Хаирлия да е! Не се горещи толкова, де! То, между приятели тѣй бива — и ще се поспречкатъ и ще се посмѣятъ — човѣщина. Хай, много здраве на годеничката и на стария!...

Директорътъ на книгоиздателството „Мравунякъ“ се покланя усмихнатъ, внимателно затваря вратата и изчезва.

* * *

Слънцето залѣзва презъ разлистенитѣ клони и разлива жълти петна по широката писмена маса, съ разхвърлени книги, стари ржкописи, отдавнашни коректури. Върху пожълтѣлъ листъ изблѣднява заглавието на една ненаписана поема — още малко и то вече не ще се чете. Пада прахъ по етажеркитѣ, а въ голѣмата мастилница и втората чашка е вече празна. Нѣма нарѣзани чисти хартии. Нѣма нѣжната позлатена рамка. Тя лежи обърната наопъки въ едно пълно чекмедже. Вечеръ, малкия зеленъ абажуръ на писмената маса не огрѣва съ своята бодра свѣтлина едно съсрѣдоточено лице, чийто погледъ лови въ тишината на нощта синитѣ видения на фантазията, и чийто слухъ дебне кристалния звънъ на вдъхновени рими.

Господарътъ на тоя малкъ свѣтъ, магьосникътъ, който въ единъ мигъ превръщаше тихата стая въ лжчезарни райски предѣли, или въ огнени преизподни на отчаянието, е вече гостъ тука, далеченъ и студенъ чужденецъ. Той не остава тукъ за дълго. Той окончателно се е преобразилъ. Той е напълнѣлъ, думитѣ му звучатъ тежко, въ очитѣ му лжци пренебрежителна насмѣшка.

Той забрави предишнитѣ си навици, не среща старитѣ си познати. Той пие всѣки день аперитива си и обѣдва въ нови компании отъ солидни хора. Вечеръ носи букети, обвити въ тънка книга, къмъ триетажния домъ, дето се излюпва неговото розовичко, кръгличко и мъркащо щастие на съпругъ и на съдружникъ отъ кжщата за експортъ на агнешки кожи.

Нѣщата мълчеливо се гушатъ и чезнатъ подъ падащия здрачъ на прахътъ и вечерята. И цѣлата стая линѣе и гасне въ една нѣма печаль

на пълно запустение.

* * *

Свадбата е следъ три дни. Отъ зори въ голѣмия триетаженъ домъ се носи весела глъчка, шумъ отъ приготовления, суетня и припрѣно чистене. Стариятъ търговецъ се разхожда изъ стая въ стая съ радостно-угрижено лице.

По обѣдъ пристига отъ Хасково кумата. Тя е величественна дама въ дълга рокля отъ фрезовъ крепъ-де-шинъ съ опашка, съ бюстъ, който се клати, като разлѣто тѣсто, и сламена шапчица, закачена на лѣвото ѝ ухо. На пълната ѝ ржка гори съ лимонаденъ блѣсъкъ едъръ рубиновъ пръстенъ. Заедно съ нея пристига и дъщеря ѝ — шестъ годишната шаферка, цѣла въ фунда и веднага заскачва на единъ кракъ изъ коридора.

Малката годеница цѣпти въ една неизгасваща усмивка и чернитѣ ѝ очи сж добили особено дълбокъ, влаженъ блѣсъкъ. Навремени, тя спира за минута, съ полуспуснати клепачи и се облѣга до прозореца. Какво вижда тя въ далечината? Тя вижда розово-златисти дни, месеци и години, които нѣматъ край. Тя вѣрва, че държи въ ржцетѣ си своето невѣроятно, несънувано дори, но сега вече сигурно щастие, което никой не може да ѝ отнеме.

* * *

Надвечеръ, когато Валерианъ Пламеновъ идва, намира годеницата си все така възторжено усмихната. Тя сѣда до масичката въ своята моминска стая, и изрѣзва монограми на неговитѣ копринени кърпи. Той гледа стройната, пълничка снага цѣла ухаеща на Floramye, стегната въ свѣтло-бежова рокля, нѣжнитѣ косъмчета, които слизатъ отъ тилтъ и се губятъ въ гънката между плещитѣ и изведнажъ приближава, сѣда до нея и я цѣлува въ топлиѣ полуразтворени устни. Тя оставя иглата и замира въ мълчаливо блаженство. После сама се пригалва до лицето му и шепне:

— Валя... Валя...

Ала Валерианъ Пламеновъ не чува. Ржцетѣ му чувствуватъ топлотата на облото колѣно и пѣргавата моминска грѣдѣ, ушитѣ му бучатъ, чѣртитѣ му се изострятъ. Девойката игриво продължава:

— Знаешъ, Валя, тази сутринъ като нареждахъ масата си, загубихъ цѣлъ часъ заради тебе... Разтворихъ книгата ти, и макаръ че всичко зная, четохъ, четохъ... съвсемъ се забравихъ...

Той отваря очи, като въ просъница:

— Какво?... какво чете?...

— Твоитѣ стихотворения, Валя! Боже, какви красиви стихотворения!... Особенно едно — най ми харесва:

Ти ли на сънъ се засмѣ?...

— Помнишъ ли го?...

Валерианъ Пламеновъ, съвсемъ разбуденъ, се заглежда втренчено и се мѣчи да си спомни. Гласътъ на девойката става по-тихъ и нѣжно-печаленъ:

— Ти си писалъ това за друга... Ти не си ме знаелъ тогава...

Замѣлчава, и отново съ гальовно веселъ тонъ, като че е отхвърлила нѣщо неприятно, добавя:

— Но сега, нали, нали ще напишешъ и за мене — по-хубаво отъ това, по-хубаво отъ всичко... Обещай ми, Валя!...

И тя обхваща кръста му, и прислонява глава на гърдитѣ му.

Тръпка разтърсва снагата на младия човѣкъ, но той се овладѣва и леко отдалечава момичето отъ себе си.

Въ тоя мигъ на вратата се чука. Шивачката вика годеницата за проба въ другата стая.

Валерианъ Пламеновъ пристѣпя като унесенъ и сѣда до масата. Разбутва натрупанитѣ кутийки съ конци, панделки и игли, трѣскаво търси между книгитѣ въ жгѣла и най-последно измѣква една тънка книжка, облечена въ тъмно-синъ атлазъ. Неговата първа и последна книга стихове!...

Той отваря книгата, погледътъ му се плѣзва по златнитѣ букви на корицата:

„Наградена отъ м-вото на Народното Просвѣщение.
Второ издание“.

Една изострена тревога го обзема, като че чува далеченъ грохотъ отъ градушка и тътенъ на буря, която иде. Подобно подплашени птици, преминаватъ въ съзнанието му бързи образи, покжсани мисли, въртятъ се безпомощно въ луда вихрушка и замиратъ, като го оставятъ изнемошѣлъ и прегазенъ. Той вдига очи надъ книгата и мисли: Нима това наистина сж негови стихове?... Колко отдавна трѣбва да е било — та съ такава мъжа сега си спомня? Колко отдавна не е държалъ книга отъ ржцетѣ си!...

Той разгрѣща отново страницитѣ и почва да чете. И още отъ първата строфа нѣщо познато и въ сжщото време неуловимо чуждо го лѣхва въ звънливитѣ редове. Единъ далеченъ, увѣхналъ парфюмъ го потопява мигомъ въ странна, мъчителна наслада. Той чете още. Лекиятъ пѣящъ кадансъ го отнася въ лжчиста страна, дето звѣнтятъ нѣжни фанфари, играятъ радостни багри, дето едно пламенно сърдце, разточително и огромно, грѣе, като чиста звѣзда. После въздушнитѣ люлки го люшватъ въ тихъ, замиращъ ритъмъ, който се стапя въ кристалната бистрина на едно вечерно небе.

— *Златния дѣждъ отишумъ,
Свѣтлата пѣсенъ угасна...*

Облакътенъ на масата и стисналъ глава съ дветѣ си ржце, Валерианъ Пламеновъ гледа въ пространството съ безумно-разширени, невиждащи очи. Сетне една завеса се раздира предъ погледа му. Той вижда самия себе си като безплътенъ двойникъ, нѣколко години назадъ, въ блѣсъка на единъ лжчезаренъ възходъ. Хиляди възторжени лица го приветствуватъ, хиляди усмихнати и купнѣющи устни шѣпнатъ името му, но неговитѣ очи се плѣзгатъ надъ множеството и търсятъ други, единственитѣ въ свѣта очи. По витринитѣ блѣстятъ неговитѣ книги, въ списанията и вестницитѣ наднича неговото бледо лице, съ вдъхновеното име отдолу: *Валерианъ Пламеновъ*. Кжде

потънаха тия вчерашни ослепителни дни на подѐмъ, на радостъ отъ самото сътворяване, на упоителни победи? Какви нечисти сили угасиха огънѣтъ, който го изгаряше извѣтре и отъ пепелѣта го създаваше отново, по-живѣ и по-могѣщѣ, като нѣкакво непрекъснато чудо? Той потѣркава чело, напѣрга паметѣта си и внезапно странната лента на неговитѣ жестоки приключения се развива въ изостреното му съзнание. Той си спомня дългитѣ нощи на мѣчителни усилия — безнадеждно безплодни, вижда револвера въ рѣката си, безстрастното лице на Магнитния човѣкъ и лудия бѣгъ изъ чуждитѣ земи подирѣ призрака на таинствения крадецъ... Коя сатанинска воля бѣ устроила тая зловеща шега, въ която той е само безпомощна жертва?

— Златния дѣждъ отшумѣ... безвучно повтарятъ засѣхналитѣ устни.

И ето, въ сѣщия мигъ, случаятъ, тоя невидимъ злодеецъ, който ни дебне задъ всѣки жгѣлъ, съ ножъ въ едната рѣка и цѣлото свѣтовно щастие въ другата, отново подава своето лукаво лице, за да ускори развѣзката.

Валерианъ Пламеновъ отпуска глава въ дланитѣ си, лактитѣ му блѣсватъ купъ книги отъ края на масичката, и тѣ шумно се събарятъ. Той остава така нѣколко минути, после уморено вдига книгитѣ и погледѣтъ му спира върху нѣкаква „Хумористична антология“. Отваря механически и чете безъ да разбира. Ала постепенно думитѣ добиватъ смисълъ и тежкитѣ редове затракуватъ въ ушитѣ му:

*Та кой не е мечталъ у насъ, ей-богу,
А после самъ не се е смѣтналъ лудъ,*

*Не е напускалъ пѣтица приволни
И свѣрналъ изъ отѣпкания друмъ?
Та кой не е повдигалъ празенъ шумъ?
Спомни си своитѣ другари школни...*

Гореща вълна го залива цѣлъ, но той не може да се откъсне отъ тия безжалостни строфи, които го удрятъ като плѣсници, и въ сѣщото време го изпълватъ съ нѣкаква отчаяна наслада на самоунижение.

*Сжди, капитани, аташета —
Търговци на пашкули... и на честь...*

Стига! Стига! Скача обезумѣлъ младия човѣкъ и ново стенание се откъртва изъ гърдитъ му. Въ това време вратата се отваря, безшумно влиза слугинята и слага нѣщо на масата.

— Отъ печатницата донесоха поканитъ за сватбата... И пакъ така безшумно изчезва.

Валерианъ Пламеновъ стои като истуканъ срѣдъ стаята. Вечерната дразгавина расте въ жглитъ. Презъ прозореца кротко се усмихва синьо зеленикаво небе. Въ притихналата кѣща се чува заглушено тракане на хаванъ, и равния шумъ на шевна машина.

Той се приближава до масата, взема единъ отъ бѣлитъ картони и чете:

ПАНАЙОТЪ Х. СТАВРЕВЪ

ИМА ЧЕСТЬ ДА ВИ ПОКАНИ ДА БЛАГОВОЛИТЕ И ДА ПРИСЪЖТСТВУВАТЕ НА
ВЪНЧАЛНИЯ ОБРЯДЪ НА ДЪЩЕРЯ МУ

ФАНКА

СЪ ГОСПОДИНЪ ЗАФИРЪ СЖБЕВЪ

ТЪРГОВЕЦЪ

ПОЗДРАВЛЕНИЯ СЕ ПРИЕМАТЪ ВЪ ЧЕРКВАТА.

Безвучна мълния излакатушва и трѣсва момъка. Лицето му се изкривява въ страшна гримаса, всичко се завърта, струва му се, че ей-сега ще се струпости мъртавъ. Той бѣше забравилъ това! Той бѣше забравилъ, че дори името му вече не му принадлежи! Валерианъ Пламеновъ не съществува вече, Валерианъ Пламеновъ, който се създаде самъ, като собственъ творецъ, името, което звучеше, като

тържественъ тропетъ — отново се преобразява въ Зафиръ Сжбевъ! И преобразениятъ Валерианъ Пламеновъ ще животува день по день въ тоя триетаженъ домъ, между тия предмети, напоени съ плътния мирисъ на едно сънно благополучие, срѣдъ тоя „Шилъонски затворъ“ провѣсенъ надъ вишневото канапе, покрито съ калѣфъ, и тежкия орѣховъ бюфетъ, съ сребърни сервизи и металически чаши за ликьоръ, до това хубавичко и добро сжщество, което ще чака отъ него стихове, каквито той бѣ писалъ нѣкога — за другата!... О, другата! Момичето отъ златната рамка — де, де е тя сега? Може-би тя единствена би го изтрѣгнала изъ тоя чудовищенъ кошмаръ, който го души като огроменъ вампиръ! Тя единствена би го възвърнала къмъ неговото предишно сжществувание, което сияе сега въ мрачината, като единъ изгубенъ рай. Но — нея я нѣма. Той не ѝ трѣбва. И въ огромния свѣтъ той е самъ, свършено самъ, лишенъ отъ едничкото богатство, съ което единъ милосърденъ Богъ нѣкога го бѣ надарилъ: неговото живо, трепетно, човѣшко сърдце!

Студенъ потъ покри слѣпитѣ му очи. Той не може, не, не може повече. Въ тоя мигъ, като ехидно видение предъ очитѣ му се превъртва вечерното кафене съ разговоритѣ по маситѣ, съ интригитѣ, съ усмивкитѣ — и той разбира, че всичко е вече непоправимо.

Валерианъ Пламеновъ умрѣ отдавна, нима Зафиръ Сжбевъ трѣбва да остане да живѣе?

Той грабва шапката си, излиза тичешкомъ отъ кжщата, и потѣва въ вечерния мракъ.

ПРИКЛЮЧЕНИЕ СЕДМО И ПОСЛЕДНО

ВЪ КОЕТО, НАЙ-ПОСЛЕ, ЧИТАТЕЛЪТЪ СТИГА ДО РАЗВРЪЗКАТА И НАУЧАВА НЪКОИ НОВИ ПОЛЕЗНИ СВЕДЕНИЯ ОКОЛО ПРИГОТОВЛЕНИЕТО НА ВИЕНСКАТА ТОРТА. ТАЙНАТА НА КАРТОНЕНАТА КУТИЯ. НАДГРОБНОТО СЛОВО НА ПРОФЕСОРЪ ТАРАМБУКОВЪ. ЕДНА ТИХА НОЩЬ — ЕДНО ЧОВЪШКО СЪРДЦЕ — ЕДНО БЕЗДОМНО КУЧЕ. КРАЙ.

Една бѣла кухня. Единъ бѣлъ бюфетъ. Една печка, върху която пѣятъ чайници и клокочатъ разнокалибрени тенджери. И най-сетне — една бѣла маса, почти затрупана съ чинии, съ алуминиеви сѣдове и съ черупки отъ току-що счупени яйца.

Госпожа Виржиния свещенодействува предъ масата, фризирана безупречно съ най-новия апаратъ за шестмесечно кждрене. Тя е стѣгната въ синя оксфортена престилка на бѣли карета и мургавитѣ ѝ ржце въ прозрачни гумени ржавици държатъ паница съ жълтеникава каша. Така, нѣкой вдъхновенъ художникъ би могълъ да сътвори отъ тая малка жена безсмъртния образъ на феята на готварското изкуство.

Поне веднажъ въ живота си, вие сте слушали за невтасалитѣ козунаци, за злополучно разбития хайверъ, за интимнитѣ катастрофи въ кухненскитѣ печки, кждето забравеното прасе изгаря за смъртенъ ужасъ на порядъчния съпругъ и разбива канибалнитѣ блѣнове на цѣло едно семейство, или кждето шоколадения пудингъ се превръща съвсемъ неочаквано въ нѣкакъвъ жилавъ екзотиченъ сладкишъ, който поканенитѣ на обѣдъ гости намиратъ за превъзходенъ и хвалятъ съ такава китайска учтивостъ, че въ края на краищата домакинята отстъпва предъ настойчивитѣ имъ молби и имъ преписва съ достойнство рецептата. Ала вие едва ли сте имали нѣкога случая да чуете малко повече подробности за така наречената Виенска торта и за нейното наистина мжчително приготвяване, особено, когато любознателната домакиня притежава твърде богата литература по въпроса. Споредъ едни готварски книги, за тая торта е нужна 200 грама захаръ, споредъ други — 300 грама, споредъ трети — 350 грама, така че човѣкъ най-сетне изпада въ крайно недоумение.

Ако ние правимъ това гастрономическо отстъпление въ нашия романъ, то е само, за да подчертаемъ твърде озадаченото състояние, въ което се намираше госпожа Виржиния, безъ да може да се справи съ трудната си задача. По челото ѝ блестѣха капчици потъ, дългитѣ ѝ очи гледаха тжжно, като следъ четене на Илиадата. Госпожа Виржиния бѣ поканила нѣколко свои приятелки на следобѣденъ чай, и Виенската торта трѣбваше да бѣде приятната изненада между разговоритѣ за залѣзващата слава на тафтата и за крилатия възходъ на кжситѣ жакетчета. И кой знае, може би, тя щѣше да стои още дълго време пленница на тая неразрешима загадка, безъ да забележи, че жълтеникавата каша въ паницата изневѣряваше вече на романтичната експанзивностъ на бакпулвера, когато изведнажъ, срѣдъ тишината на кжщата се разнесе продължителния и рѣзъкъ звънъ на електрическия звънецъ.

Госпожа Виржиния се опомни мигомъ, и като остави паницата настрана, сне съ изумителна бързина престилката и хирургическитѣ си ржавици, пипна неволно косата си и изтича въ вестибюла. Господи, да бѣше тукъ поне слугинята!

Върху матовото прозорче на входната врата се изрѣзваше острия профилъ на човѣкъ съ каскетъ.

Кой ли можеше да бѣде тоя нечаканъ гостъ? Сега, когато приближаваше часътъ за обѣдъ? Нейниятъ мжжъ? Не, той не носѣше каскетъ.

Госпожа Виржиния отвори вратата и върху слънчевата тераса израстна високата фигура на непознатъ мжжъ, който се усмихваше приветливо.

— Bonjour, madame! Guten Tag, gnädige Frau Buon giorno, signora! Good day, my lady! — избѣбри непознатиятъ и после добави само на френски: — Enfin, mon Dieu, enfin!

— Какво обичате? — попита строго младата жена и по тѣлото ѝ полазиха тръпки на уплаха.

— Позволете ми да ви се представя, — рече мжжътъ, като се поклони учтиво: — Томи Блякъ отъ кжщата „Будното око“ въ Ню-Йоркъ. Искамъ да поговоря съ васъ само нѣколко минути. Ще имате любезността да ме приемете, n'est-ce pas?

— Заповѣдайте, — промълви смутено домакинята, като се дръпна назадъ и нашиятъ старъ познайникъ влѣзе смѣло въ вестибюла.

Той сне каскета си, прекара ржка по жълтата си като слама коса, после седна на софата и каза съ въздишка:

— Ахъ, уважаема госпожо. Да знаете само, колко време ви търся!

— Вие? Да ме търсите? Защо? — очуди се домакинята, заинтригувана отъ думитѣ на своя гостъ.

— Да, азъ ходихъ заради васъ чакъ въ Парижъ, въ Венеция, и кжде ли не още. И най-сетне ви намѣрихъ пакъ въ вашата родна земя.

— Значи, вие сте знаелъ, че азъ съмъ била на сватбено пжтешествие въ чужбина? Интересно. Mais vous n'aurez plus besoin de courir après moi. Говорете, моля ви, — извика съ несдържано любопитство госпожа Виржиния.

— И тъй, слушайте, — рече тържествено Томи Блякъ, като извади изъ джоба си своята угаснала кжса лула и я захапа като булдогъ.

— Уважаема госпожо, преди всичко, вие трѣбва да ми отговорите на единъ твърде сжщественъ въпросъ: спомняте ли си между вашитѣ познати нѣкакъвъ човѣкъ на име Валерианъ Пламеновъ?

Госпожа Виржиния присви очи и се замисли.

— Валерианъ Пламеновъ... Валерианъ Пламеновъ... Ахъ, да, Валерианъ Пламеновъ, той пиеше едно време стихчета. Спомнямъ си, — каза младата жена, изваждайки съ мжка изъ паметъта си единъ съвсемъ безцвѣтенъ споменъ. — Какво стана, наистина, съ него? Живъ ли е още?

— Слава Богу, — извика американецътъ. — Но ако работата продължава все така, незная дали тоя човѣкъ нѣма да свърши твърде трагично.

— Жалко, много жалко, — рече съ привидно съчувствие домакинята и стана изведнажъ нетърпелива, тъй като една необяснима асоциация събуди у нея старата шоколадена мисль за Виенската торта.

— Сега, уважаема госпожо, — продължаваше детективътъ, — бихте ли имала любезността да ми кажете, дали вие не пазите отъ тоя човѣкъ нѣкакъвъ другъ споменъ, нѣщо материално, тъй да се рече, осезаемо?

— Нѣщо осезаемо? — озадачи се домакинята. — Кой знае. Твърде е възможно да съмъ запазила нѣкое писмо отъ него. Но чакайте, азъ ще ви донеса ей-сега кутията съ моитѣ момински спомени. Вие ще ме извинете за моментъ, нали?

— Bitte! S'il vous plait! Si, si, prego, gentilissima signora — извика радостно Томи Блякъ.

Госпожа Виржиния изтича въ съседната стая, и следъ нѣколко минути се върна при госта си, съ една картонена кутия въ ржцетѣ.

Малкото жълто канарче, което до тоя мигъ дремѣше спокойно върху една отъ пръчицитѣ на своята стъклена клетка, измъкна скритата подъ крилото си глава, разтърси перушината си и изчурулика дискретно. После въ тишината на просторния свѣтълъ вестибюль се разлѣха неговитѣ сладки трели като омагьосващи звънчета.

— Ето, вижте, — рече младата жена, като разтвори картонената кутия и започна да изважда отвътре стари мартеници, снопче пожълтѣли писма, изсъхнали незабравки, единъ албумъ съ позлатени ржбове и съ портокалена луна върху корицитѣ, едно синьо емайлово слонче, и най-сетне — нѣщо увито въ пергаментна хартия.

Магнитниятъ човѣкъ следѣше съ затаенъ дѣхъ всѣки предметъ отъ картонената съкровищница на споменитѣ.

Жената разгърна предпазливо пергаментното пакетче и извика отъ очудване.

Тя държеше въ ржцетѣ си нѣкакъвъ чудноватъ предметъ — като круша, направена сякашъ отъ каучукъ.

— Какво е това? — извика изумена госпожа Виржиния.

Отъ очитѣ на американеца течеха радостни сълзи.

— Да, това е, което търсѣхъ, — промълви развълнуванъ той. — Това е неговото сърдце. Това е сърдцето на нашия злочестъ поетъ. Разбирате ли? Сърдцето му бѣше откраднато. И което е най-куриозното: азъ подозирахъ именно васъ като виновница за тая иначе твърде невинна кражба.

— Менъ? — извика весело изненаданата госпожа Виржиния, която бѣше успѣла вече да се опомни. — Ха-ха-ха! Азъ да съмъ откраднала сърдцето на Валерианъ Пламеновъ! Mon Dieu! Si vous, connaissez nos relations, vous parleriez autrement!

— Нищо, нищо, въ това нѣма нищо лошо, — бѣбрѣше несвързано Томи Блякъ, извънъ себе отъ възторгъ. — Най-после въ сантименталнитѣ истории на хората подобни случаи сж нѣщо твърде обикновено.

— Но Боже мой, повтарямъ ви пакъ, че ако вие познавахте отношенията ми съ тоя човѣкъ, щѣхте да говорите по-иначе, —

отвърна живо жената и сетне добави озадачено: — Наистина, какъ ли е попаднало това сърдце у менъ? Та то е съвсемъ изсъхнало. Бедното сърдце! Кой ли може да го е сложилъ въ кутията ми?

— Неразгадаеми сж тайнитѣ на любовта, *bellissima signora*! — извика поучително магнитниятъ човѣкъ съ дигната къмъ тавана ржка.

— Любовь? А за менъ това сърдце не струва повече отъ единъ изваденъ зжбъ, който можемъ да хвърлимъ спокойно въ смѣтътъ, — забеляза равнодушно домакинята.

— Да, да, точно тѣй. Това сърдце не струва повече отъ единъ изваденъ зжбъ, който можемъ да хвърлимъ спокойно въ смѣтътъ, — повтори знаменитиятъ детективъ съ пламнало отъ щастие лице. — Вие ще ми позволите да го взема съ себе си срещу разписка, за да го предамъ на неговия притежателъ, нали? Ще се съгласите, че сърдцето на поета е нѣщо като автоматичната писалка „Паркеръ“. Нашитѣ американски поети...

— Разбира се, — прекъсна събеседника си госпожа Виржиния. — Нѣма защо дори да ми давате разписка. Вземете го веднага. Азъ не бихъ искала то да седи и занапредъ въ кутията ми и да замърсява останалитѣ спомени, които, все пакъ, сж твърде скъпи за менъ. Ето, предайте го на господинъ Пламеновъ и му кажете, че азъ уважавамъ неговитѣ чувства, — рече съ галантна учтивостъ младата жена, като пхна консервираното сърдце въ протѣгнатата ржка на американеца.

— *Thank you, my lady!* Спасибо, милоставая барыня! *Gracia, gentilissima signora! Bonjour! Guten Tag! Adio! Good bay!* — извика на единъ дъхъ Томи Блякъ и изхвъркна мигомъ изъ кжщата на любезната госпожа Виржиния.

Младата жена започна да прибира разхвърлянитѣ си спомени и да ги слага въ картонената кутия. Едно пожълтѣло листче се изрони изъ ржцетѣ ѝ. Тя го дигна, загледа се въ полуизтрититѣ слова, които виждаше сякашъ за пръвъ пѣтъ. Бѣше знаменитиятъ сонетъ на Феликсъ Арверъ:

*Mon âme a son secret, ma vie a son mystere:
Un amour éternel en un moment conçu.
Le mal est sans espoir, aussi j'ai du le taire.
Et celle qui l'a fait n'en a jamais rien su.*

.....

*Elle ira son chemin, distraite, et sans entendre
Ce murmure d'amour élevé sur ses pas;*

.....

*Elle dira, lisant ces vers tout remplis d'elle:
„Quelle est donc cette femme?“ Et ne comprendra pas.*

Едва сега тя си спомни, че въ сжщност това бѣ за нея едничкият осезаемъ споменъ отъ Валерианъ Пламеновъ. Нѣкога, въ единъ далеченъ день на миналото, тия стихове, грижливо преписани, ѣ бѣха изпратени отъ младия човѣкъ, който следъ това изчезна завинаги отъ очитѣ ѣ.

Госпожа Виржиния сви рамене и сложи листчетата при другитѣ нѣща въ кутията, която скри на предишното ѣ мѣсто въ съседната стая.

После тя отиде въ кухнята, и като се наведе надъ масата, продължи прекжснатото си четене въ разтворенитѣ готварски книги:

... накрая се прибавя кората на единъ добре настърганъ лимонъ...

Кората на единъ добре настърганъ лимонъ?

А, не. Това бѣше рецептата за друга торта.

И момичето отъ златната рамчица, която украсяваше писмената маса на поета Валерианъ Пламеновъ, прелисти нѣколко страници и се замисли отново надъ загадъчната пропорция на захарѣта за Виенската торта.

* * *

Томи Блякъ хвърчеше изъ улицитѣ, носенъ сякашъ отъ вихрушка. Той стискаше здраво въ ржката си сърдцето на нещастния поетъ, което

най-сетне бѣ намѣрено. Предѣ прочитѣ му се нижеха картинитѣ на единѣ страненѣ трикфилмѣ.

Всички американски вестници крещятъ името му съ грамадни черни букви:

„ПОБЕДАТА НА МАГНИТНИЯ ЧОВѢКЪ!“

„ЕДНО ЗАГАДЪЧНО ПРЕСТЪПЛЕНИЕ ВЪ СТРАНАТА НА РОЗИТѢ И НА АГЕНТАТИТѢ,
РАЗКРИТО ОТЪ ЕДИНѢ СТОПРОЦЕНТОВѢ АМЕРИКАНЕЦЪ!“

„ГЪРЖЕСТВОТО ВЪ СЪЕДИНЕНИТѢ ЩАТИ!“

„ТОМИ БЛЯКЪ ПРИ РУЗВЕЛТЪ!“

„ТОМИ БЛЯКЪ КРАЛЪ НА ДЕТЕКТИВИТѢ ВЪ ЦѢЛА АМЕРИКА!“

„ТОМИ БЛЯКЪ НАЦИОНАЛЕНЪ ГЕРОЙ!“

Радиото съобщава на свѣта:

— Крррррахххх-прррррр... Краятѣ на чикагскитѣ бандити!

— Фиуииииии-ю-ю-ю-крррррр... Алѣ Капоне се отказва завинаги отъ своята престѣпна дейность... крррахххх-крррахххх-крррахххх... и

става ходжа на турската колония въ Цинцинати!

Магнитният човѣкъ пристига запѣхтянъ предъ кжщата на Валерианъ Пламеновъ.

Вратитѣ сж широко разтворени.

Влизатъ и излизатъ хора.

Какво има? Какви сж тия гости? Защо лицата на всички сж така угрижени?

Томи Блякъ се изкачва по низката каменна стѣлба съ смѣтното предчувствие за нѣщо лошо.

Той потѣва въ коридора, пробива си пѣть между навалищата и излиза напредъ. Пристѣпя нѣкакъ несигурно, оглежда се наоколо, мжчи се да разбере какво е станало.

И изведнажъ всичко му става ясно. Изненадата смразява кръвта му, нозетѣ му се подкосватъ. Гледката е тѣй неочаквана, че той за прѣвъ пѣтъ въ живота си изгубва хладнокрѣвие и се опира зашеметенъ о стената.

Въ срѣдата на една отъ разтворенитѣ стаи е сложенъ дълъгъ черенъ ковчегъ.

Въ ковчегъ лежи мъртвецъ. Надъ главата му горятъ две тънки свѣщи.

Наблизо се чува шѣпотъ:

— Кога се е самоубилъ?

— Снощи.

— Знаятъ ли се причинитѣ?

— Никой нищо не знае.

Мъртвиятъ е затрупанъ съ цвѣтя. Виждатъ се само книжнитѣ пантофи на нозетѣ му и бледното му спокойно лице, върху чиито свити устни е запечатана едва уловима горчива усмивка.

Нима така трѣбваше да свърши живота си поетѣтъ Валерианъ Пламеновъ, който бѣше дошѣлъ на тая земя съ чистата радостъ на детето, омагьосано отъ нѣкаква вълшебна приказка?

* * *

Томи Блякъ стои на тротуара и пуши неспокойно лулата си.

— Бедниятъ поетъ, — мисли той и поглежда човѣшкото сърдце въ ржката си. — Бедниятъ поетъ.

Точно въ срѣдата на сърдцето стои забито малко лъскаво куршумче.

— А, — възкликна изненаданъ американецътъ.

Той изважда куршумчето, слага го въ джоба на жилетката си, и като поглежда още веднажъ сърдцето, хвърля го съвсемъ равнодушно въ вадичката на канала.

После неговата висока фигура изчезва задъ близкия жгълъ.

* * *

Погребалната кола се търкаля бавно изъ улицитѣ, следвана отъ дълга редица изпращачи. Начело на шествието вървятъ две хлапета съ хоругви и зяпатъ разсѣяно по стъклата на минаващитѣ трамваи. Следъ хлапетата пристѣпватъ четирима свещеници и единъ владика. Тѣхнитѣ златни одежди горятъ въ лжчитѣ на следобѣдното слънце. Професоръ Тарамбуковъ крачи съ такава тържественостъ подиръ колата, сякашъ присѣтствува на собственото си погребение.

Минувачитѣ снематъ шапки, спиратъ се и протѣгатъ шии да видятъ мъртвеца, сетне всѣки продължава пѣтя си, унесенъ въ своитѣ мисли.

Погребалната кола влиза въ гробищата и спира предъ прѣсно изкопания гробъ.

* * *

„... Въ тоя часъ ние се прощаваме съ него, и азъ искамъ да ви говоря за Валерианъ Пламеновъ, за моятъ Валерианъ Пламеновъ, за поетътъ. Да събирашъ отъ разни мѣста най-хубавото, най-вѣрното, и да правишъ отъ това цѣла поезия — ето голѣмата сила на голѣмитѣ поети. Валерианъ Пламеновъ правѣше всичко туй, безъ да знае какъ. Мнозина други — и тѣ биха могли да направятъ нѣщо подобно, но винаги съ знание, какво и какъ трѣбва да го направятъ. Но сега тукъ ще

разкажа нѣщо, което — право да си кажа — не зная дали е потвърждение или отрицание на туй, което казахъ по-горе“.

Професорътъ спира, втренченъ въ спокойното далечно усмихнато восъчно лице срѣдъ цвѣтята на ковчега, после изведнажъ пуска чантата си върху буцитѣ прѣстъ, слага шапката на главата си и почва бързо да рови изъ всичкитѣ си джобове. По лицето му пълзятъ струи потъ, той търси кърпата си да се изтрие. Най-после измъква отъ вътрешния джобъ нѣкакъвъ ръкописъ, почва да бърши челото си съ него, и въ сѣщия мигъ мастилото го преобразява въ нѣкакво мораво-черно, космато чудовище, изправено надъ мъртвеца, за да смути и сетния му часъ на земята.

„... Да, Валерианъ Пламеновъ донесе първитѣ си стихове на мене. Азъ ги напечатахъ веднага, азъ го напътихъ азъ ги поправихъ. Азъ още тогава, преди двайсетъ години, т.е., искамъ да кажа, преди седемъ години, видѣхъ голѣмия поетъ. Азъ писахъ: той изгрѣва като слънце срѣдъ тъмни облаци. А сега, погледнете на западъ, това слънце преждевременно залѣзва. Черниятъ облакъ, който се издига тамъ, гаси слънцето на поезията, тъкмо както азъ писахъ тогава...”

* * *

Дълбока душна нощъ натиска заспалия градъ. Низко надъ хоризонта виси непълния бакърено червенъ месецъ. Отъ гжстата сѣнка на една стена се откъсва черно петно и тръгва бавно изъ улицата. Едно бездомно, сухо като скелетъ, куче, съ увиснала опашка и съ нозе, които се люлѣятъ като опашката, души смѣтътъ по улицата. То залита и върви безъ посока, съ последнитѣ сили на полумъртво отъ гладъ животно. При една врата, на която сж залепени некролози, кучето спира. Дига носъ и души. После отново се навежда, търси изъ вадичката на канала, измъква оттамъ нѣкакъвъ изсъхналъ кжсъ месо, който има странната форма на човѣшко сърдце, застѣпва го съ преднитѣ си нозе и почва да го рѣфа съ помжтени отъ наслада очи.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.